

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Tünde PUNTIGÁN
Zuzana VARGOVÁ

Rozvoj čitateľskej gramotnosti
na základných školách
s vyučovacím jazykom maďarským
Szövegértés fejlesztése a magyar tanítási
nyelvű alapiskolák felső tagozatán

Publikácia bola vydaná a financovaná z prostriedkov ESF
v rámci národného projektu Profesionálny a kariérový rast
pedagogických zamestnancov.
ITMS kód projektu 26120130002
ITMS kód projektu 26140230002

2015

**Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách
s vyučovacím jazykom maďarským**

Szövegértés fejlesztése a magyar tanítási nyelvű alapiskolák felső tagozatán

Tünde PUNTIGÁN

Zuzana VARGOVÁ

Bratislava 2015

Obsah-tartalom

Úvod	4
1 A szövegértés a nemzeti és nemzetközi mérések tükrében.....	7
1.1 PISA – a 15 éves tanulók szövegértésének vizsgálata.....	7
1.2 MONITOR 9.....	8
2 Szövegértés az ÁMP (ŠVP) és a kulcskompetenciák rendszerében	9
3 Olvasás – megértés – értelmezés.....	10
3.1 A szöveg megértése – értelmezése	12
4 Olvasási készségek – szövegértési stratégiák-, algoritmusok.....	14
4.1 SQ3R – olvasási – tanulási algoritmus	15
4.2 RAP stratégia	15
4.3 Fürtábra, pókhálóábra	16
4.4 A jellemterkép.....	17
4.5 KWL – az aktív tanulás startégiája vagy TTM – táblázat	19
4.6 A „3 – 2 – 1 algoritmikus folyamat“.....	20
4.7 Ötsoros vagy cinquain	20
4.8 INSERT – módszer.....	21
4.9 IEPC – módszer	22
4.10 SIS – módszer	23
4.11 Mese – vagy történettáblázat	23

4.12	Összekevert sorrend.....	24
4.13	Ötletbörze – brainstorming.....	24
4.14	Kockázás.....	25
4.15	T-táblázat.....	26
4.16	Jóslás.....	27
4.17	Történetpiramis.....	28
5	Az olvasás – szövegértési stratégiák a gyakorlatban ^{9,18,19}	30
5.1	A dokumentumszövegek.....	30
5.2	Az elbeszélő szövegek.....	35
5.3	A magyarázó-értelmező szövegek.....	47
	Bibliográfia.....	61

Úvod

Učebný zdroj *Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským* je vytvorený k akreditovanému programu kontinuálneho vzdelávania s rovnomeným názvom, ktorého cieľom je rozvíjať kompetencie učiteľov primárneho a sekundárneho vzdelávania potrebné na riadenie vyučovacieho procesu, v ktorom sa má rozvíjať čitateľská gramotnosť žiakov podľa požiadaviek štátneho vzdelávacieho programu (ŠVP).³¹

Tento učebný zdroj je zameraný na aktualizáciu kompetencií učiteľov v oblasti rozvoja čitateľskej gramotnosti a zručností žiakov tak, aby žiaci boli schopní aj samostatne získavať informácie z rozličných zdrojov a zvládnuť práce s jazykovými, literárnymi a učebnými textami na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským.

Čitateľská gramotnosť je podľa štátneho vzdelávacieho programu súčasťou sociálne komunikačnej kompetencie žiaka a je jednou z priorit vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia, ale aj na hodinách humanitných predmetov sa vytvára priestor na ich rozvíjanie pomocou učebných textov. Výsledky medzinárodných výskumov PISA/OECD poukazujú na nízku úroveň čitateľskej gramotnosti našich žiakov, čo môže znižovať efektívnosť ich učenia sa z dôvodu neporozumenia kľúčovým pojmom. Preto naším úsilím by malo byť prostredníctvom zaujímavých textov a aktivít motivovať a naučiť žiakov používať čitateľské stratégie vedúce k školským úspechom a k pozitívnym postojom k celoživotnému vzdelávaniu.³¹

Predkladaný učebný zdroj podrobnejšie rozlišuje čitateľskú zručnosť a čitateľské stratégie a ponúka aktívne formy učenia sa prostredníctvom osvedčených čitateľských stratégií a algoritmov. Uvedené úlohy, hoci sú určené na hodiny maďarského jazyka a literatúry, môžu poslúžiť ako príklady na tvorbu úloh v ostatných predmetoch na druhom stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.

Učebný zdroj je určený účastníkom vzdelávania so zameraním na rozvoj čitateľskej gramotnosti, ale môže motivovať aj učiteľov iných predmetov, ktorí majú záujem pracovať so žiakmi tak, aby u nich zručnosť čítať s porozumením čo najviac a efektívne rozvíjali.

Bevezető

A tudomány és a technika gyors fejlődésének köszönhetően az oktatási intézményekben az oktatási – nevelési folyamat teljesen átértékelődik. Az iskolákban a klasszikus oktatási formákat és módszereket fokozatosan új megoldási lehetőségekre cserélnek. Az akadémiai tudás közvetítésének dominanciáját felváltja a problémamegoldó, felfedező oktatás, azaz a tanulói készségek, képességek fejlesztése, az alkalmazásképes tudás, a problémamegoldás, a szövegértés, az életre való nevelés.²

Az oktatáskutatók évek óta hangsúlyozzák, hogy a helyes szövegértés egyike azoknak a kulcskompetenciáknak, amelyek befolyásolják a tanulók érvényesülését a társadalomban. A szövegértés a problémamegoldás és az élethosszig való tanulás alapja. Olvasással, szövegértéssel a tanulók nemcsak az iskolában, hanem a mindennapi életükben is gyakran találkoznak. A szilárd olvasás még nem jelent szövegértést!⁹ (Habár az olvasás maga elementáris képesség.)

A PISA – vizsgálatok által kezdeményezett felméréssorozat eredményeinek elemzéséből világosan kiderült, hogy a szlovák közoktatási rendszer diákjainak szövegértésben elért eredményei jóval alacsonyabbak, mint a többi, a felmérésben részt vevő országok diákjaié. A gyenge teljesítményt kiváltó okok egyike a megváltozott tanulói olvasáskultúra. Nem szeretnek könyvet olvasni, ill. csak nagyon keveset olvasnak. Érdeklődésük központjában a technika és a tudomány újabb vívmányai állnak; a számítógépes játékok, a szociális hálók, az internetes szörfözés. Az iskolán kívüli szabadidős tevékenységük során csak kisebb mértékben képviselteti magát az olvasás szöveges üzenet, e - mail, blog stb. formájában. A tanulók saját internetes szlengüket használják – szavakat, szókapcsolatokat, rövidítéseket, szimbólumokat. Ám ezek rövid, igénytelen szövegek. Az effajta kommunikáció egyáltalán nem fejleszti a szövegértést.^{2,27}

A másik tény, amiről szót kell ejtenünk, a kilencedikes tanulók évvégi „kilépő” tesztelése MONITOR 9/TESZTELÉS 9 néven a Certifikált mérések Nemzeti Intézete (NÚCEM) szervezésében. A tesztfeladatok megoldása során a tanulók a nyelvi, irodalmi kérdések mellett 40 % arányban szövegértési feladatok megválaszolásával is foglalkoznak. Az eredmények itt sem fényesek! Nem csoda, hiszen az oktató-nevelő munka nem a szövegértés jegyében folyik. Iskolarendszerünk alappillére a lexikális ismeretek megszerzése s nem pedig az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.^{14,21,31}

Ezen oktatási segédanyag célja elsősorban a tanulói szövegértés hatékonyságának megváltoztatása konkrét szövegértési stratégiákon, algoritmusokon keresztül. Másodízben a kísérletezni szerető pedagógusok számára egyfajta „motivációs kelléktár“. Be kell látnunk, hogy nem tantervet, tananyagot, tankönyvet kellene tanítanunk, hanem egy kicsit másként a tanulót!

Sok sikert kívánunk az alkotó munkához!

1 A szövegértés a nemzeti és nemzetközi mérések tükrében

Kompetenciamérés, szövegértés, PISA – vizsgálat, MONITOR ... Egyre gyakoribbá válnak a különféle felmérések, tesztek. Majd eredmények, görbetükrök, tennivalók...

1.1 PISA – a 15 éves tanulók szövegértésének vizsgálata

PISA – vizsgálat – nemzetközi tanulói tudásszintmérő program (Programme for International Students Assessment). A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (Organisation for Economic Cooperation and Development = OECD) által kezdeményezett felméréssorozat, amelynek célja a 15 – 6 éves korosztály feltérképezése abból a szempontból, hogy mennyire képesek tudásukat hasznosítani, új ismereteket befogadni, alkalmazni. A vizsgálatot háromévenként ismétlik meg. 2000-ben 32 ország részvételével az olvasás – szövegértés, 2003 – ban 40 államban a matematikai műveltség, 2006 – ban a természettudományi műveltség, 2009 – ben a digitális szövegek olvasásértése kapott kiemelt figyelmet. A tanulók jobbra papíralapú, nyomtatott teszteket oldanak meg. Kivételt képezett a 2012 – es mérés, mert a szövegértés és a matematika területén a nyomtatott tesztanyagok mellett számítógépes teszteket is alkalmaztak. A PISA azonfelül, hogy méri a tanulók tudását, összehasonlító adatokat közöl az egyes oktatási rendszerek eredményességéről, hatékonyságáról és méltányosságáról. A PISA nem tantervi tartalmakat mér, hanem alkalmazásképes tudást, problémamegoldó képességet. (Húsková 2012),¹² (Ostorics 2009)¹³

A PISA a következőképpen határozta meg a **szövegértést**: *„Az írott szövegek megértése, felhasználása és az ezekre való reflektálás, illetve a valük való elkötelezett foglalkozás képessége annak értelmében, hogy az egyén elérje céljait, fejlessze tudását és képességeit, és hatékonyan részt vegyen a mindennapi életben.“* (Národná správa OECD PISA Sk 2009)

A legutóbbi PISA – mutatók elgondolkodtatóak. A reprezentatív mintán mért 15 éves populáció 28%-a nálunk, Szlovákiában a legalacsonyabb szintet érte el. A hat képességi szintből átlagosan a 2. szinten vannak, az 5. és 6. szintet a szlovákiai tanulók 4,4%-a érte el. Az eredmények súrolják a formai analfabetizmus határát!¹⁴

1.2 MONITOR 9

Magyar nyelvből és irodalomból a **MONITOR 9 – TESZTELEÉS 9** elnevezésű, anyanyelvi és matematikai ismereteket vizsgáló, országos tudásszintfelmérés minden kilencedik osztályos diákot érint – a mentálisan sérültek sem kivételek. Konkrétan ún. „NR – tesztekéről“ van szó (norm – referenced), amelyek célja a diákok tudásszint szerinti rangsorolása, ill. besorolása. A tesztfeladatokat az Állami művelődési program (Štátny vzdelačací program) elvárásai szellemében állítják össze, amely átlagosan 50 – 60 % – os teljesítményt feltételez minden tanulónál. Az elsajátított tudáson kívül méri a diákok magasabb képességi szintjeit, az olvasási és szövegértés fokát, a készségek és képességek mélységét, problémamegoldást valamint aplikációs készséget is. A tesztek megoldására matematikából 60, a többire pedig 50 perc áll a rendelkezésükre. A tesztek feleletválasztós, a matematikai tesztek megosztva feleletválasztós és feleletalkotós – szerkesztéses, egyenletmegoldást kívánó stb. feladatokból állnak.^{21,22,23}

2 Szövegértés az ÁMP (ŠVP) és a kulcskompetenciák rendszerében

A modern, tudás alapú társadalomban kulcsfeladat, hogy a diákokat megtanítsuk eligazodni az információk tömegében. Csak abban az esetben képzelhető el, ha az iskolában elsajátított tudásukat megtanulják felhasználni, beépíteni a mindennapi életükbe. Az Európai Tanács 2000 márciusában tartott lisszaboni tanácskozása után az oktatással foglalkozó szakemberek elkezdték hangsúlyozni, hogy eme célok csak úgy érhetőek el, ha az európai oktatás és képzési rendszer is megváltozik! Előtérbe kerül az élethosszig tartó tanulás, amit olyan folyamatos tevékenységként határoztak meg, amely során az egyén használható tudást szerez, készségeket és kompetenciákat fejleszt. Mindezek ajánlásával és figyelembevételével a kompetenciaalapú oktatás fontosságát hangsúlyozva készült el az Állami művelődési program (Štátny vzdelávací program).²

Az Állami művelődési program céljai, kulcskompetenciái megfelelnek az Európai Unió alapelveknek. A kulcskompetenciák minden műveltségi területre vonatkoznak.

A nyelv és kommunikáció műveltségi területéhez tartozik a **magyar nyelv és irodalom (ISCED 2)**, a szlovák nyelv és szlovák irodalom és az idegennyelvek. Ezen tárgyak keretén belül a pedagógus fő feladata, hogy a tanulók nyelvi jártasságra tegyenek szert, képesek legyenek önálló szövegalkotásra, információk gyűjtésére, **szövegek értő olvasására** és érvelésre. 2014 szeptemberében életbe lépő művelődési program hangsúlyozza, hogy a nyelvtan és kommunikáció kiemelt feladatai közé tartozik minden évfolyamban a *hallásértés, a szövegértő olvasás és a szövegalkotási készség* fejlesztése. Az irodalomtanításban a lexikonszerű tudás helyett a *szövegértési képességek elmélyítésére* kell koncentrálni. **A szövegértés** az anyanyelvi kompetencia olyan kiemelt területe, amely megteremti az élethosszig tartó tanulás feltételeit, elősegíti a társadalmi beilleszkedést.²⁴

3 Olvasás – megértés – értelmezés

Arató László a következőképpen értelmezi az olvasást: „Az átfogó magyartanítás az olvasást konstruktív (az olvasó a szavakból, mondatokból megkonstruálja, megépíti magában a szöveg által felidézett világot, valóságdarabot, jelentés-összefüggést), mozgósítható előismereteken alapuló (az előzetes ismeretek folyamatos és tudatos mozgósítása), cél által vezérelt, szelektív, erősen az olvasó motivációjától függő szövegértési tevékenységként kezeli.“³

Tóth Beatrix (id.Tóth, 2002.9.) az olvasás kognitív összetevőit tartalmazó ábrájából indul ki. A szövegértés szintjei: a dekódolás és a nyelvi megértés, ami egyrészt az egyén háttértudását mozgósítja, másrészt a nyelvi, vagyis grammatikai tudását: a fonológia, a szintaktika és a szematika területén.^{26,27}

1. táblázat Olvasásmegértés

Olvasásmegértés							
Nyelvi megértés				Dekódolás			
Háttértudás	Nyelvi tudás			Jelkules ismerete	Lexikai tudás		
	Fonológiai tudatosság	Szintaktikai tudatosság	Szemantikai tudatosság	Fonématudatosság	Alfabetikus elvi ismeretek	Betűismeret	
					Szövegmechanikai ismeretek		

Tóth László: Az olvasás pszichológiai alapjai 9. o.

Az olvasásképeséget sajátos pszichikus rendszerként értelmezi Nagy József az olvasástanítás megújításának lehetőségeit taglaló tanulmányában az Iskolakultúra 2004,

márciusi számában. Szerinte az olvasásképeség sajátos rutinokból, készségekből és ismeretekből tevődik össze.¹⁶

Gavora (2003) az olvasás-szövegértés 4 modelljét különbözteti meg.⁶

a) *Funkcionális analfabetizmus – formai analfabetizmus*

„Az a fiatal, aki megérti, és pontosan vissza tudja adni egy elolvasott újságcikk szövegét, alapvetően más esélyekkel indul az életben, mint az, aki nem tud kitölteni egy csekket, mert nem érti azt a szót, hogy feladó, vagy címzett. Ez utóbbiak a funkcionális analfabéták“ – olvasható az internetes portálon.¹⁸

Funkcionális analfabéta az az egyén, aki az írás, olvasás elementáris képességét megszerezte ugyan, ám az írott szöveget reprodukálni már nem képes, a sorok közötti összefüggéseket nem érti – nem tudja mit olvasott. Számára az olvasás nem elsődleges pszicholingvisztikai készség... sikertelen lesz. (Gavora 2003)⁶

b) *Szövegértés mint egyfajta szövegfeldolgozás*

A szöveg és az olvasó között egyfajta interakció megy végbe. Az értelmezés a szövegben rejlő információkra értendő.^{6,7}

c) *Szövegértés mint szocio - kulturális jelenség*

Ez egy olyan speciális szövegértési modell, amely egy konkrét kultúrához köthető. Szövegválasztásnál (tartalom) és a feldolgozási módszereknél a mindennapi élethez kell közelítenünk.

d) *Digitális szövegértés – e - szövegértés*

A digitális szövegértést – a számítógépes vagy internetes környezetben végzett információkeresés, szövegfeldolgozás, szövegértés vizsgálata, webböngészés, blogolvasás, fórumozás, e-mail írás és olvasás - korunk informatikai és tudományos vívmányainak köszönhetjük; a számítógépek, az internet, a mobiltelefon, a szövegszerkesztő, a webböngészés, az elektronikus levelezés e-mail stb. közvetítésével. Az oktatásban nem ritka a tanórai e - könyvek, e - tankönyvek, interaktív tábla vezérelte e-tananyagok , on-line szavazási lehetőségek felhasználása sem. Az IKT vívmányainak használatakor nem szabad

megfelelkezünk az elektronikus információforrás kritikai bírálatának kulcskompetenciájáról – az internetes forrás információi korrektek - e, valóságosak - e stb.

3.1 A szöveg megértése – értelmezése

A szövegértés alapja a jó olvasástechnika. Ha ez nincs, akkor a tanuló nagy erőt fejt ki a szöveg kiolvasására, így nehezen tud még a szöveg jelentésére is figyelni. Sok gyakorlással elérhető a kitűzött cél, de a gyakorlásnál fontosabb, hogy a tanuló sokféle szöveget olvasson.^{5,9}

Jó hatással van a szövegértés színvonalára az érdekes, változatos módszerhasználat. Nálunk még mindig a frontális módszer dominál. Ritkábban használatosak az együttműködésen alapuló stratégiák. Ügyelnünk kell arra is, hogy a tanulók minél hamarabb elsajátítsák a szövegértő olvasás fokozatait.

Adamikné Jászó Anna az **olvasás** alábbi **fokozatait** és a **szövegértés szintjeit** különbözteti meg:¹

- a) *Az értő olvasás = **szó szerinti szövegértés***; a tanuló megérti a szöveg szó szerinti jelentését, meg tudják keresni a tételmondatokat.
- b) *Az értelmező olvasás = **kontextuális szövegértés***; a rejtett gondolatok, a mögöttes jelentés feltárása, ok-okozati viszony megértése, a költői nyelv jelentései; a különböző felmérések is ezt a típust kérik.
- c) *A **kritikai olvasás** = **bíráló olvasás***; saját véleményalkotás, értékelés; az olvasottakat összeveti saját tapasztalataival vagy a forrásokkal.
- d) *A **kreatív olvasás** = **kreatív szövegértés***; alkotó olvasás; a szöveg továbbvitele, a történet folytatása, kérdések feltevése.

Fontos, hogy a tanulókat bevezessük a **szövegek metaforikus jelentéséinek** a világába is! Ne okozzon gondot a „képes nyelv“ vagy a „sorok közötti olvasás“, ill. a „a szavak sokadik jelentése“ sem.^{9,10}

Az olvasás-szövegértés gyakorlása során 3 alapvető didaktikus **szövegtípust** használunk: a magyarázó-értelmező, a dokumentum és az elbeszélőt.^{1,3,9,11,17,20}

- Az **elbeszélő típusú szöveghez** soroljuk a folyamatos, összefüggő szövegeket. Céljuk egy történet vagy esemény leírása. Jellemzőjük az érzelmi hatás kiváltása, a személyes hangvétel, az emberi cselekedetek, kapcsolatok leírása, az olvasóra gyakorolt érzelmi hatás stb. Lehetnek szubjektív jellegűek (pl. a novellák, mesék) vagy objektívek (pl. útleírások, tudósítások).
- A **magyarázó-értelmező szövegek** elsősorban tudományos, ill. ismeretterjesztő jellegűek. Céljuk az információközlés. Jellemző rájuk a magyarázat, vagy egy eseménymegfogalmazása objektív szempontok alapján. Magyarázó szövegek a tudományos okfejtések, érvelések, definíciók, kommentárok, utasítások, ábrák, diagramok stb.
- A **dokumentum típusú szövegek** nem folyamatosak. Céljuk a grafikusan megjelenített tényközlés. Jellemzőjük, hogy nem a műfajnak vagy a témának van meghatározó szerepe, hanem a szöveg formájának, elrendezésének. A következő írásos információhordozók tartozhatnak ide: grafikonok, térképek, ábrák, használati utasítások, nyomtatványok, kérdőívek, szabályzatok, menetrendek, műsorrendek, amelyekkel a tanuló a mindennapi élet színterein találkozik.

A szövegértés fejlesztése komplex feladat. Fejlesztenünk kell nemcsak a nyelvtan, hanem az irodalom és a fogalmazási tanórákon egyaránt.

Ne feledjük, hogy a **szövegértés alapja a szilárd olvasástechnika, a gyors és pontos dekódolás!**³

4 Olvasási készségek – szövegértési stratégiák-, algoritmusok

Az *olvasási képesség* azt jelenti, hogy a tanuló a szöveg gyors átnézése után képes megítélni, hogy miről szól a szöveg. Az *olvasási stratégia* alatt azokat a tudatosan végzett műveleteket értük, amelynek célja a szöveg céljuknak megfelelő szintű megértése.^{10,25}

Csak *olvasási készségekkel* rendelkező tanulók számára hatékonyak az olvasási stratégiák. Ezek fejlesztése, gyakorlása már az alsó tagozaton célkitűzés. *Az alábbi olvasási készségekről beszélhetünk:*^{10,11,15}

- **SKIMMING** – átfutni a szöveget, átlapozni, illusztrációkat, címet, alcímeket, kiemelt szavakat megnézni. Ilyen stratégiát alkalmazunk például a könyvesboltban, amikor ismertetőt, fűlszöveget olvasunk.
- **SCANNING** – akkor alkalmazzuk, amikor konkrét adatot keresünk, például telefonszámot, vonat indulását, egyéb információt.
- **SEARCH READING** – kutató olvasás, olyan technika, amikor a kulcsszavakat keressük, és speciális információkat keresve mélyebb szöveganalízist végzünk.
- **EXTENZÍV OLVASÁS** – hosszabb szövegek, folyamatos szövegek esetében használatos. Az általános megértést célozza meg.
- **INTENZÍV OLVASÁS** – rövidebb szövegek olvasása azzal a céllal, hogy pontos, részletes, specifikus információkat legyünk képesek kikeresni.

Gyakorlati szempontból újságolvasás során skimming, scanning és intenzív olvasást végzünk, regény olvasása során extenzív, egy feladat megoldása esetében intenzív olvasásról beszélünk. Fontos szem előtt tartani azt is, hogy a szöveg folyamatos vagy nem folyamatos (táblázat, grafikon, menetrend), mert ez előre meghatározza, hogy a szövegfeldolgozás során melyik stratégiát alkalmazzuk.

Az **olvasás-szövegértési stratégiával** a tanulási képességet fejlesztjük. Feltételezi, hogy a tanuló megérti, mikor és hol tudja az új információkat felhasználni, képessé teszi a megszerzett tudás tényleges alkalmazására. A stratégia helyes megválasztását befolyásolja a szövegtípus! A teljesség igénye nélkül ismerkedjünk meg néhányval!^{4,10}

4.1 SQ3R – olvasási – tanulási algoritmus^{7,15,25,28}

SQ3R = **S**urvey – vizsgáld át, **Q**uestion – kérdés, **R**ead – olvasd, **R**ecite and **R**eview – válaszolj, ellenőrizd, tekintsd át.

Tartalma, lényege

Ez egy komplex, időigényes olvasási-tanulási-szövegértési stratégia. Jól használható egyéni vagy csoportos gondolkodási folyamat rögzítésére is.

Az alkalmazás menete

Módszertani szempontból a következő utasításokat alkalmazzuk a szövegfeldolgozás során:

- ❖ Nézd át a szöveget, grafikonokat, annotációt, összefoglalást, azaz mindent, amivel majd dolgozol!
- ❖ Egy mondatnál próbáld leírni, hogy szerinted miről fog szólni a szöveg!
- ❖ Az alcímeket változtasd kérdő mondatokká!
- ❖ Olvasd el a szöveget, és válaszolj a kérdő mondatokra, melyeket te alkottál!
- ❖ Készíts kérdéseket a vitába!
- ❖ Próbáld grafikusán ábrázolni a szöveget!
- ❖ Keresd a kulcsszavakat!
- ❖ Írj rövid összefoglalót!

4.2 RAP stratégia^{25,28}

Tartalma, lényege

Read = olvass, **A**sk = tégy fel kérdéseket, **P**araphrase = válaszolj saját szavaiddal! Eme olvasási-szövegértelmezési stratégia lényege a fő mondanivaló megértése a részletek parafrázisain keresztül.

Alkalmazása

A stratégia egyéni és páros munkát is megenged. A lényeg, hogy minden válasz a füzetbe kerüljön. A művelet három lépésből áll:

a) Olvass! = mindig csak egy bekezdésre összpontosítva

b) Kérdezz! = mi a lényege ennek a bekezdésnek, ill. mi a tételmondata. Próbáljunk rákérdezni!

c) Parafrázis segítségével válaszolj a kérdésre!

Az összegyűjtött válaszokból gondolattérképet készíthetünk az adott szöveghez, de ismétlésként is hasznosíthatók az információk.

4.3 Fürtábra, pókhálóábra^{7,11,15,25,28}

Tartalma, lényege

Olyan grafikai szervező, amely gondolatokat, információkat, jellemző tulajdonságokat és a köztük levő kapcsolatokat mutatja be egy adott téma, kifejezés vonatkozásában. A gondolkodási folyamatot teszi láthatóvá. Készíthető egyénileg, párban, csoportban. A ráhangolódási szakaszban alkalmat teremt arra, hogy a meglévő információkat összegyűjtsük, új asszociációkat hozzunk be. A jelentésteremtés szakaszában a gondolkodási folyamat, a megértés grafikus szervezője. A reflektálási szakaszban összefoglalásként használható.

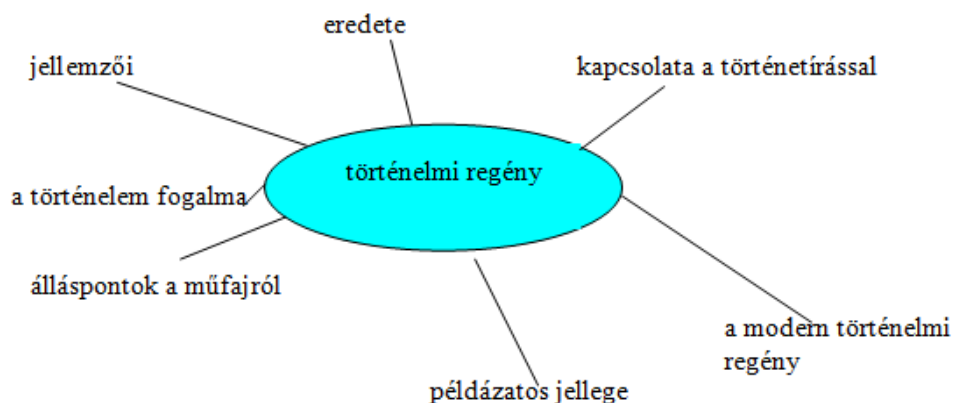
Menete

- ❖ Magyarázzuk el a fürtábra lényegét, modelláljuk a használatát!
- ❖ Írjuk le a központi fogalmat, témát vagy kifejezést egy papírlap, tábla vagy írófelület közepére!
- ❖ Írjuk le azokat a szavakat, kifejezéseket, amelyek az adott témáról eszünkbe jutnak vagy a szövegben szerepeltek!
- ❖ Keressünk kapcsolatokat a megfelelőnek látszó gondolatok között!

A fürtábra altípusai - asszociatív gondolkodásra épülő

- hierarchizált tudásra épülő

1. grafikon Fürtábra²⁹

A **pókhálóábra** tulajdonképpen egy asszociatív típusú fürtábra egyszerűbb változata. Olyan grafikai szervező, amely egy központi „hívó szóhoz” társított információkat, gondolatokat, jelentéseket rögzíti. Használata a tanítási óra ráhangolódás szakaszában hatékony. Készíthető egyénileg, párban vagy közösen is.

4.4 A jellemtétkép^{8,17,28}

Tartalma, lényege

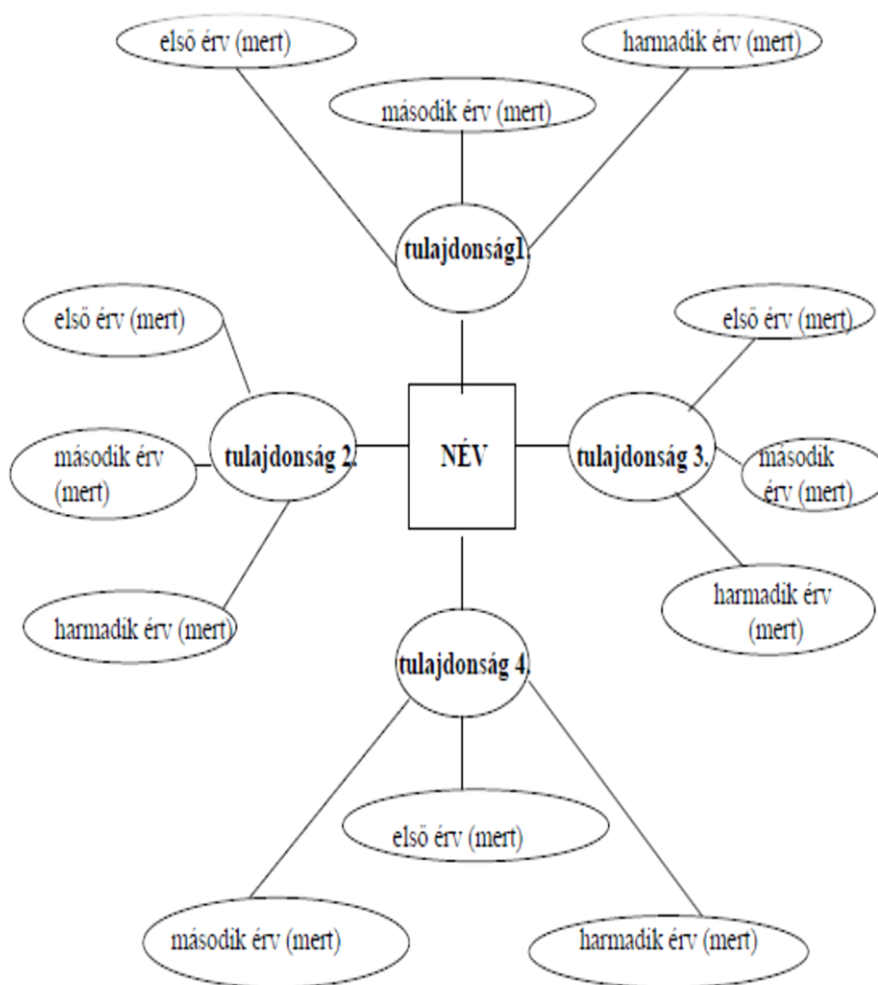
Fiktív vagy valós alakok több szempontú, érvekkel alátámasztott jellemzése, illetve több karakter összehasonlítása grafikai szervező segítségével. Arra is lehetőséget ad, hogy a diákok a szöveg kifejtett vagy rejtett információit használják fel érveik alátámasztására, bizonyítására vagy mások érveinek cáfolására.

Menete

- ❖ Mutassunk példát grafikai szervezőre; magyarázzuk el részletesen, hogy mit várunk el a diákoktól.
- ❖ Ha a szöveg alapján dolgoznak, akkor érveiket kapcsolják a szöveg általuk kiválasztott részleteihez, idézeteihez, jellemző gondolataihoz.

- ❖ Ha egy alak tulajdonságait többen vizsgálják, akkor össze kell hasonlítani a jellemtérképeket, hogy értékelhető információkkal dolgozzanak!
- ❖ Ha több alakhoz készül a jellemtérkép, akkor a bemutatáson és megbeszélésen túl felhasználható az alakok tulajdonságai közti rokon vagy eltérő vonások kiemelése.

2. grafikon Jellemtérkép²⁸

4.5 KWL – az aktív tanulás startégiája vagy TTM – táblázat^{7,10,15,28}

Know what you – mit tudok a témáról, Want to know – mit szeretnék tudni, What you Learnen – mit tanultam meg. A módszer támogatja az aktív tanulást, de fejleszti a kritikai gondolkodást is. Egy 3 részre osztott táblázat formájában használatos.

Tartalma, lényege:

A tanulók ismereteiket a már meglévőhöz kapcsolják, ill., hogy saját kérdések megfogalmazásával motiváltabbá váljanak az új anyag elsajátításában. Tudásukat úgy is gyarapíthatják, hogy mások ismeretszerzési szempontjait is figyelembe veszik.

Az alkalmazás menete

- ❖ A diákok párokat alakítva egy listát készítenek arról, amit a témáról tudni vélnek = egyfajta ötletbörze
- ❖ Felrajzoljuk a táblázatot a táblára
- ❖ A diákok megosszák gondolataikat a többiekkel, közben a „közös gondolatokat-tudást“ a táblázat első oszlopába írják.
- ❖ Amiben nem értenek egyet, vagy amire kíváncsiak, az a második oszlopba kerül.
- ❖ A diákok elolvassák az adott szöveget. A tanár a táblázat első oszlopában levő információkra és a második oszlopban található kérdésekre irányítja figyelmüket.
- ❖ Ezután hangosan megvitatják, hogy mire találtak választ a szövegben. Ezeket a tanár a táblázat harmadik oszlopába rögzíti.
- ❖ A diákok a tanárral egyetemben javaslatokat tesznek arra, hogy hol keressék a választ azokra a kérdésekre, melyeket nem találtak a szövegben = továbbgondolás
- ❖ Végül azok az ismeretek kerülnek sorra, amelyeket megtanultak, de nem irányult rájuk kérdés.

2. táblázat TTM – táblázat

Tudom (olvasás előtt tölts ki a diák)	Tudni szeretném (olvasás előtt tölts ki a diák)	Mit tanultam (olvasás után tölts ki a diák)

4.6 A „3 – 2 – 1 algoritmusos folyamat”^{7,10,15}

Tartalma, lényege

A tanuló a szöveg elolvasása után új információkra tesz szert, amit kiértékel – melyik volt számára a legérdekesebb. Majd megfogalmazza, hogy mit nem talált meg a szövegben, milyen információt szeretne megtudni, mely szavakat – információt nem értett.

Az alkalmazás menete

A tanulók dolgozhatnak egyedül vagy párban. A módszer három lépésben foglalja össze a tudnivalókat:

- ❖ **Írj 3** számodra fontosnak vélt dolgot, információt a szöveg elolvasása után a füzetedbe!
- ❖ **Írj 2** érdekességet a szövegből!
- ❖ **Írj 1** dolgot, kérdést, amire nem kaptál választ a szövegből!

Miután mindez megvan, a diákok pontok szerint haladva elmondják észrevételeiket, összehasonlítják információikat.

4.7 Ötsoros vagy cinquain²⁸

Tartalma, lényege

Valamely téma, illetve szöveg értelmének összefoglalása 5 sorban. Lényegretörő, egyszerű megfogalmazás, gondolatok és érzések komplex összegzése jellemzi.

Menete

A versforma bemutatásakor ismertetjük a vers írásának alapelveit:

1. sor: 1 szó, a fogalommal kapcsolatos kulcsszó, ill. maga a fogalom; általában főnév
2. sor: a témát, fogalmat jellemző 2 melléknév
3. sor: a témára, fogalomra jellemző, cselekvés kifejező 3 igenév, ige
4. sor: benyomásaid, gondolataid, érzéseid a témával, fogalommal kapcsolatban 4 szóban
5. sor: a téma, fogalom lényege frappánsan 1 szóban, a fogalom szinonimája, a téma lényegét tükrözi

Ezt követően adjuk meg a vers témáját, hagyjunk 7 – 10 percet a versírásra! Majd adjunk kellő időt és lehetőséget a bemutatásra és a többiek visszacsatolására.

Tanács

Formanyomtatványra is készíttethetünk ötsorost, így:

CÍM (1 főnév)

LEÍRÁS (2 melléknév)

CSELEKVÉSEK (3 ige vagy igenév)

ÉRZELEM, GONDOLAT (4 szó)

A LÉNYEG ÚJRAFOGALMAZÁSA (1 szó)

4.8 INSERT – módszer^{7,10,15,28}

Tartalma, lényege

Az INSERT a metakognitív folyamatokat segítő, interaktív jegyzetelési eljárás. A szöveg olvasása közben saját megértésünknek és tudásunknak megfelelően a szöveg mellé, a margóra jegyzetelünk, egyezményes jeleket használunk, majd megbeszéljük. A szimbolikus jelek a következők:

√ (**pipa**) = ezt már tudtam, számomra már ismert információ

+ (**plusz**) = új információ

- **(mínusz)** = másképp tudtam, ellentmond vagy eltér az előzetes információimtól

? **(kérdőjel)** = kérdésem van a szöveggel kapcsolatban

* **(csillag)** = az olvasottakról eszembe jutott az alábbi...

Menete

A szöveg olvasása előtt ismertessük a tanulókkal az INSERT eljárás lényegét, mutassuk be a használni kívánt szimbolikus jeleket, valamint a jelentésüket. A szöveg megjelölése után közösen beszéljék meg az olvasottakat!

Tanács: Az ötödik évfolyamban csak két jelet használjunk, mégpedig √ **(pipa)**, + **(plusz)**. A jegyzetelés táblázatos formában is megoldható.

3. táblázat INSERT- táblázat²⁸

INSERT táblázat				
√	+	–	?	*
már tudom, ismerem	új információ számomra, és beleillik eddigi tudásomba	új információ, de ellentmond eddigi tudásomnak: értelmezni kell	kérdések merültek fel bennem az olvasottakkal kapcsolatban	emlékeztet arra, hogy... eszembe jutott még...

4.9 IEPC-módszer^{7,25,28}

Az **I**-imagine, **E**-elaborate, **P**-predict, **C**-confirm szavak rövidítéséből származik. Azaz *képzeld el, fejezd ki, jósolj, erősítsd meg!*

Lényege, menete

A tanuló olvasás előtt és közben minél részletesebben *elképzeli*, hogy mi fog történni a szövegben. Gondolataikat, mentális képeket több formában is *kifejezik*, elmondják. *Jósolnak*,

hogy mi fog történni az olvasmány hátralevő részében, majd *elvetik vagy megerősítik* ezeket a jóslataikat.

4.10 SIS-módszer²⁸

SIS = Sensory Imaging System = érzékszervi képek alkotása.

Lényege, menete

Minél több érzékszerv bevonására törekszik, amely segítségével a tanuló könnyebben alkot mentális képet a szövegről. Lehetőségük van a fantáziájuk használatára, kreatív gondolkodásra, játéokra. Ez a stratégia különösen eredményes az olvasási nehézségekkel küzdő tanulók esetében.

4.11 Mese- vagy történettáblázat^{8,17,19,28}

Lényege

Meséket vagy történeteket hasonlítunk össze, hogy jelentésrétegeiket még sokoldalúbban tárhassuk fel. Az azonos szempontok alapján történő vizsgálat lehetőséget ad arra, hogy a művek nyelvi, képi elemeinek sokszínűségét megtapasztalhassuk, az ok-okozati összefüggéseket feltárhatjuk, a tipikus jegyeket felfedezzük, majd azokat szóban vagy írásban felhasználjuk. 5-6. osztályban jól alkalmazható a mesék hasonlóságainak és különbségeinek feltárására, ill. később más műfajok jegyeinek felismerésére.

Menete

- ❖ Foglaljuk táblázatba a vizsgálandó szempontokat (szereplők, helyszín, próbák, meseszámok, tanulság, kezdet, befejezés stb.), tüntessük fel a művek címét!
- ❖ Egyénileg, párban, csoportban vagy közösen az osztállyal töltsük ki a táblázatot!
- ❖ A diákok végezzék el az összehasonlításokat, következtetéseket!
- ❖ A vizsgált elemek alkalmazásával írhatunk önállóan új mesét, történetet.

4.12 Összekevert sorrend^{8,11,15,17,19,20,28}

Lényege

Ez a stratégia a tanítási óra ráhangolódási és reflektálási szakaszában is használható. Az előzetes tudás összegzését szolgálja. De a kíváncsiság felkeltésére, a tanítási óra logikai elemeinek összefoglalására is megfelelő technika. Arra sarkallja a tanulót, hogy előre gondolkodjon a témáról, vagy visszagondoljon arra.

Menete

A **ráhangolódás** szakaszában: a tanár több különböző eseményt, mozzanatot ír fel egy ok-okozati láncot alkotó eseménysorból vagy folyamatból. Mindegyiket külön lapra! Majd a lapokat összekeverve a táblára helyezi. Ezután a csoport tagjai eldöntik a helyes sorrendet. Egyetértés esetén kerül sorra a szöveg. Olvasás közben ügyelnek arra, hogy ellenőrizzék a saját sorrendjüket a szövegbélivel. Az aktivitás visszacsatolással végződik. A **reflektálás** szakaszában: az óra logikai elemeit összekeverve felírjuk a táblára vagy kártyákra. A diákok feladata lesz, hogy rekonstruálják a logikai folyamatot és rakják ok-okozati vagy időrendi sorrendbe a kártyákat. Válaszaikat mindig meg kell indokolniuk!

4.13 Ötletbörze – brainstorming^{6,15,28}

Tartalma, lényege

Egy olyan technika, amellyel bármely témával kapcsolatban mindent összegyűjthetünk, ami éppen az eszünkbe jut. Akkor hasznos, ha olyan kreatív és elfogadó légkört tudunk biztosítani a diákoknak, amelyben a gondolkodás és a kommunikáció kötetlen és közös. Vonatkozhat egy feladat megoldására, egy adott témára, egy probléma vizsgálatára stb.

Az alkalmazás menete

Kétféle formája van: írásban és képek segítségével való ötletelés. Általában a táblánál, frontális módszerrel megy végbe.

- ❖ Konkrét téma, feladat, kérdés, probléma, műalkotás stb. felvetése, amely kifejtéséhez lehetséges megoldásokat gyűjtünk

- ❖ Mindenki elgondolkodik az adott témáról
- ❖ Hangosan megosztja ötleteit a többiekkel=felírja a táblára=felrajzolja a táblára
- ❖ Csoportosítjuk, elemezzük, értékeljük ki az ötleteket, attól függően, hogy mi volt a célunk az ötletbörzével!

Tanács

Csoportmunka esetén szerepeket is oszthatunk az ötletelőknek. Lehet „biztató“ (felkarol minden kezdeményezést, dicsér), „együttműködés-mester”(ösztönöz), „jegyző“ (minden ötletet feljegyez), „rendszerző” (bizonyos szempontok szerint csoportosítja az ötleteket).

4.14 Kockázás²⁸

Tartalma, lényege

A gondolkodást és az írást fejlesztő eljárás, amely egy adott téma más és más szemszögből való vizsgálatára készíti a diákot. Egy kockára van hozzá szükség, melynek minden oldalán egy-egy utasítás áll. Vagyis olyan „hívószavak“, amelyek egy-egy gondolkodási műveletre készítetnek. A „hívószavak“ a következők:

1. Írd le!
2. Hasonlítsd össze!
3. Társítsd valamihez (asszociálj)!
4. Elemezd!
5. Alkalmazd!
6. Értékelj (érvelj mellette vagy ellene)!

Az utasításokat célunktól függően megváltoztathatjuk. Pl. novellaelemzésnél: az elbeszélőnek, a helyszínnek, a szereplőknek, a cselekmény idejének, az elbeszélés sorrendjének, a szerkezet bemutatásának stb.

Menete

A feladat előtt magyarázzuk el a kocka használatát, értelmezzük közösen a kockára írt

utasításokat. Csak ezután adjuk meg a témát. Gondolkodási időt adva kezdjük el fogtani a kockát és megoldani a feladatot. A kockát használhatjuk páros vagy csoportos munkaformában is. Ilyenkor mindenki azt a gondolkodási műveletet végezz el, amit „dobott” magának! Jegyzetkészítés, megbeszélés, véleményütköztetés, mérlegelés után zárjuk le a témát.

4.15 T-táblázat^{25,28}

Tartalma, lényege

Ezen grafikai szervező egy vagy két fogalom két vonatkozásának összevetésére alkalmazható. Különösen hatékony egy vitára való felkészülés (igen-nem, mellette-ellene) vagy egy összehasonlító-szembeállító érveinek rögzítésére.

Menete

Egyénileg vagy párban az előzetes ismeretek és vélekedések összegyűjtésére használható. A tanítási óra jelentésteremtési szakaszában egy szövegen belül megjelenő ellentétes álláspont, vitatkozás megjelenítésére, vagy két különböző nézőpontú szöveg összevető vizsgálatára használható. Reflektálási szakaszban személyes állásfoglalás, vita grafikai szervezőjeként alkalmazható.

P1.:

INDOKOK a tudományos kutatás mellett	INDOKOK a tudományos kutatás ellen
--	--

4.16 Jóslás^{15,25,28}

Tartalma, lényege

Az eljárás arra ösztönzi a tanulókat, hogy kevés információval a birtokukban előfelvetéseket, elvárásokat fogalmazzanak meg az olvasandó szöveggel kapcsolatban. A megfogalmazott feltevéseket aztán a szöveg, film, kísérlet stb. megtekintése, elvégzése, elolvasása után összevetjük a tényleges tapasztalattal. Majd magyarázatot keresünk az eltérésre, ill. végiggondoljuk, hogy mely előfeltevések nyertek igazolást és miért.

Menete

- ❖ A szöveg elolvasása előtt néhány háttérinformációt megadva vagy ismereteket felidézve jóslják meg a tanulók, mi fog történni! Miért pont az?
- ❖ Szakaszos szövegfeldolgozással dolgozzunk, azaz a szöveg néhány pontjánál álljuk meg! Hasonlítsuk össze előfelvetéseink beigazolásait az olvasottakkal!
- ❖ Továbbolvasás előtt jósoljunk!
- ❖ A végén tekintsük át újra, hogyan alakultak jóslataink!

A tanulók készíthetnek jóslás-táblázatot is.

4. táblázat Jóslás-táblázat²⁸

Mit gondolsz, mi fog történni?	I. rész Mi erre a bizonyíték? Miből gondolod?	Mi történt valójában?
Mit gondolsz, mi fog történni?	II. rész Mi erre a bizonyíték? Miből gondolod?	Mi történt valójában?
Mit gondolsz, mi fog történni?	III. rész Mi erre a bizonyíték? Miből gondolod?	Mi történt valójában?

4.17 Történetpiramis²⁸

Tartalma, lényege

A történetpiramis egyfajta történetsémát megjelenítő grafikai szervező. Segít a történet szerkezetének feltárásában, lényegi elemeinek összefoglalásában, az olvasó történetsémájának alakításában. A gondolkodás és a kommunikáció alapja.

Az alkalmazás menete

- ❖ A történet elolvasása után az előre elkészített grafikai szervező segítségével a diákok elkészítik az olvasott mű, szöveg történetpiramisát.
- ❖ Párban vagy csoportban összevetik munkájukat, megvitatják a hasonlóságokat és a különbségeket, azok okait!
- ❖ A közös tapasztalatok alapján elemezhetjük tovább a művet!

3. grafikon Történetpiramis

1. _____ (a főszereplő)
2. _____ (2 szó jellemzés)
3. _____ (3 szó a helyszínrre)
4. _____ (4 szó a problémáról)
5. _____ (5 szó az egyik eseményről)
6. _____ (6 szó egy másikról)
7. _____ (7 szó egy harmadikról)
8. _____ (8 szó a megoldásról)

5 Az olvasás – szövegértési stratégiák a gyakorlatban

5.1 A dokumentumszövegek

A tankönyvekben ebből a szövegtípusból van a legkevesebb példa. Itt nem a műfajnak vagy a témának van meghatározó szerepe, hanem a szövegformának, elrendezésnek. Tehát általános érvényű algoritmust nem lehet adni az értelmezésükhöz. Íme pár példa.

a) **Vilmos-keksz** (Kiindulási szöveg a recept)²⁰

Elkészítési idő: 55 perc

Egy adag: 2276 kJ (542 kcal)

Hozzávalók 6 személyre: 60 dkg liszt, 10 dkg vaj, 3 dl tej, 3 tojás,

1 cs. vanillincukor, sütőpor

A sütőporral elkevert lisztet jól összegyúrjuk a vajjal, tojással,

vanillincukorral és 2-3 dl tejjel. A tésztát vékonyra nyújtjuk,

gyengén lisztezzük, s hajtogatjuk. Ezt legalább ötször ismétljük,

végül kekszvágóval kiszúrjuk, s meleg sütőbe téve megsütjük.

Tedd a recept alapján sorrendbe a Vilmos-keksz elkészítésének műveleteit!

___ kinyújtjuk a tésztát

___ összegyúrjuk a vajjal, tojással,
vanillincukorral, tejjel

___ a lisztet elkeverjük a sütőporral

___ kiszúrjuk a tésztát a kekszvágóval

___ többször összehajtogatjuk a tésztát

Válaszolj**a kérdésekre!**

Mennyi idő alatt készül el a sütemény?

Mi kell a sütemény elkészítéséhez? Sorold fel az alapanyagokat!

Hány személyre készül a Vilmos-keksz?

Ha megkóstolnád, milyen ízű lenne?

Igazak vagy hamisak az állítások? Húzd alá a megfelelő szót!

A sütőport elkeverjük a tojással. Igaz/Hamis

A tésztát hatszor is lehet hajtogatni. Igaz/Hamis

A tésztát vékonyra nyújtjuk és egyben megsütjük. Igaz/Hamis

A süteménybe nem kell vizet tennünk. Igaz/Hamis

b) A számla**Válaszolj a kérdésekre a számlán található információk lapján!**

Írd le az áruház adatait, ahol a számlát kiállították (neve, címe, adószáma)!

Mikor készült a számla (év, hónap, nap, óra, perc)?

Melyik kasszánál?

Mennyi a számla száma?

Hány példányban készült?

Hogyan fizetett a vásárló?

Mennyit fizetett?

Sorold fel, hogy mit vásárolt a vevő!

Mire nem alkalmas a számla?

UNIVER COOP ZRT.		
6000 KECSKEMÉT, KISKÖRÖSI U.5-9.		
17.SZ. HUNYADIVÁROSI ABC		
6000 KECSKEMÉT, CZOLLNER KÖZ 14.		
ADÓIGAZGATÁSI SZÁM:11780153 2 03		
----- NYUGTA -----		
1061484000		
KNOR VITA GÖRÖG 54G	254	C
1010217000		
MILLI RUDI NATÚR 30G	39	C
1003065000		
PÓTT ÓRIÁS TÚRÓ RUDI N.	114	C
1023248000		
HIZO POLITEJ 2.8% 1L	218	B
AKCIÓS ÁR 186.-	32	eB
1042972000		
FARMER TEJFOL 20% 175G	104	B
1023131000		
0,324 KG * 1358		
TOLLE TRAPPISTA SAJT	440	B
AKCIÓS ÁR		
0,324* 929* 301	139	eB
RÉSZÖSSZEG	998	#
1102331000		
INGV. TÁ.S. PIR. UNIV. FELIR	20	C
ÖSSZESEN:	1.018	#Ft
FIZETÉS UNI.ÉTELV.	1.000	
FIZETÉS KÉSZPÉNZ	20	
VISSZAJÁRÓ	2	#Ft
KÖSZÖNJÜK A VÁSÁRLÁST!		
(C)LAUREL		
BOLT: 00017 PÉNZTÁR: 001 PÉNZTÁRSZÁM: 00001		
ELSZÁMLOLÁS: 09072700/200466 TRNR: 119473		
2009.07.27 17:36		
NYUGTASZÁM:	0204	
	498000306	

c) TTM – táblázat: a menetrend

Menetrend³⁰

Tudtam	Tudni szeretném	Megtanultam
<p>Hogy van menetrend, mire való,</p> <p>Az interneten is megtalálható</p> <p>MÁV</p>	<p>Hogyan működik – pl. hogy jutok Budapestre és vissza, mennyibe kerül a menetjegy, át kell-e szállnom, mennyi a menetidő, foglalhatok-e előre helyet</p> <p>MÁV-START?</p>	<p>Kezelné az internetes változatát – honnan, hová, mikor, mennyiért, hogyan juthatok el.</p> <p>Angolul és németül is megoldhatom az „utazást“</p>

d) Színházlátogatás – kiindulószóveg a plakát címlapja és a műsorfüzet szövege.²⁰

Bemutató előadás 2004. DECEMBER 22-ÉN 15 ÓRAKOR
a Csokonai Színház Kamaraszínházában

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY
A KIS HERCEG

Rónay György fordítása alapján a színpadi változatot készítette:
BALATON MONIKA

KIS HERCEG	JÉGER ZSOMBOR
	SZILÁGYI ROLAND
PILÓTA	BATANYI PÉTER
KÍGYÓ	JUHÁSZ ÁRPÁD
RÓZSA	KECSKÉS TÍMEA
RÓKA	SZENTE VAJK
KIRÁLY, LÁMPAGYÚJTOGATÓ	CSERVENÁK VILMOS
HIÚ, ÜZLETEMBER, TUDÓS	RÉVÉSZ BÉLA

Díszlettervező: **TÚRI ERZSÉBET**
Jelmeztervező: **KELEMEN KATA**
Súgó: **KATÓ ANIKÓ**
Ügyelő: **BOROŠ GYÖRGY**
Rendezőasszisztens: **HENCZ JÓZSEF**
Rendező:
QUINTUS KONRÁD

E-mail: szinhaz@csokonalszinhaz.hu
Honlap: www.csokonalszinhaz.hu
Jegypénztár: (52) 455-075

Részlet a műsorfüzetből.²⁰

Az íróról

„A legvalószínűbb, hogy egy német pilóta lelőtte. Ő egy fegyvertelen felderítőpépen repült, csak a menekülés lett volna esélye.” Antoine de Saint-Exupéryről van szó, A kis herceg írójáról, aki fő műve megjelenése után egy évvel, 1944-ben, rejtélyes módon a Földközi-tengerbe zuhant. Halálának körülményei máig tisztázatlanok. Viszont éppen napjainkban vált biztossá, hogy a tavaly ősszel Marseille-nél (márszej) megtalált repülőroncsok a francia író gépének maradványai.

A kis herceg írója 1900. június 29-én született a dél-franciaországi Lyonban egy grófi család sarjaként. Anyja tiltása ellenére már 12 évesen kipróbálta a repülést. 21 évesen polgári pilóta lett, majd a légierő kötelékében repült.

Nem volt az a tipikusan precíz pilóta, gyakran elgondolkozott, a tájat nézegette. Így volt jó néhány balesete is. Egyszer az észak-afrikai Líbiai-sivatagban zuhant le. Ez a balesete adta az ihletet az örök érvényű mű megírására. “

Válaszolj a kérdésekre!

Mikor jelent meg Antoine de Saint-Exupéry fő műve, A kis herceg?

Az író halála után hány évvel volt A kis herceg Csokonai Színházbéli bemutatója?

Ki készítette a színpadi változatot?

Kinek a fordítását használta fel?

Hol lehet érdeklődni a jegyárak után?

Karikázd be a címlapon annak a színésznek a nevét, aki két szerepet játszott!

Sorold fel, kik vettek részt a színpadi látvány kialakításában (jelmeztervező, díszlettervező, rendező, rendezőasszisztens)!

Fogalmazd meg, szerinted miért éppen december 22-én volt A kis herceg bemutatója!

5.2 Az elbeszélő szövegek

Mivel a tankönyvekben is ebből a szövegtípusból van a legtöbb, ezért példából is több lesz. Az egyszerű feldolgozástól haladunk az összetettebbek felé.

a) A Nap és a Hold c. mese¹⁹

„Valamikor réges-régen a Nap tenger sok gyerekével együtt járta az égboltot, tenger sok gyerekével együtt világított, s olyan perzselő meleget árasztott, hogy a Földön elszáradtak a füvek és a fák. A Holdnak is tenger sok volt a fia, lánya; ez így van még manapság is: a Hold gyermekei a csillagok. A Hold szerette az embereket, sajnálta őket, hogy a Nap a tenger sok gyereke kiégeti a kertjüket, földjüket. Egyszer aztán elhatározta, megszabadítja a Földet a Nap tenger sok gyerekétől.

-Tudod mit?-mondta a Napnak. –Rakjuk zsákba a gyerekeinket, dobjuk őket a sebes vizű folyóba, akkor legalább csak mi ketten sétálgatunk az égbolton.

A Nap hallgatott a mézes szavú Holdra, zsákba rakta tenger sok gyerekét; a Hold azonban felhők mögé bújtatta csillagait, s helyettük ezüstös kavicsokat rakott a maga zsákjába. A Nap is, a Hold is a sebes vizű folyóba hajította a zsákot, aztán mindketten visszazálltak az égboltra.

Hej, de megharagudott a Nap, amikor eljött az éjszaka, s a felhők mögül előbújt a Hold tenger sok gyereke, a milliárdnyi csillag!

A mézes szavú Hold meg egyre csak azzal vigasztalta a Napot, hogy a sebes vizű folyam medrében, az ezüstös kavicsok között bújócskázik valamennyi gyereke, aranyhal lett mindahányból!

De a Nap csak nem békélt meg, azóta is haragszik a Holdra, körbe-körbe kergeti az égbolton, de sohasem éri utol, még egy árva csillagocska sem kerül soha útjába.“

(indián mese)

Keresd meg a mesében és másold le, milyen állandó tulajdonság kapcsolódik a következő szavakhoz: a HOLD, a NAP gyereke, a FOLYAM!

Számozással állítsd fel a helyes sorrendet!

A Nap gyermekei kiégették az emberek földjét.____ A zsákok a sebes vizű folyamba kerültek.____ A Hold elhatározása.____ A Hold vigasztalta a Napot.____ A Hold ajánlatot tett a Napnak.____ A Nap körbe-körbe kergeti a Holdat az égbolton.____ A felhők mögül előbújtak a csillagok.____

Karikázd be, milyen szavakkal helyettesíthetnéd a **TENGER SOK** kifejezést a mesében!

Pontatlan, megszámlálhatatlan, tavi, rengeteg, mértéktelen, száz, csomó, kétmillió, csokor, tengernyi, milliomos, milliányi, rendíthetetlen, megnevezhetetlen.

Adj nevet a Nap gyermekeinek! Használd a képzeletedet! _____

Bizonyítsd be, hogy a Nap nem törődött az emberekkel! (T-táblázat)

Törődött az emberekkel	NEM törődött az emberekkel
------------------------	----------------------------

b) **Arany János: Toldi**¹⁹

6.versszak

„Szép magyar leventék, aranyos vitézek!

Jaj be keservesen, jaj be búsan nézlek.

Merre, meddig mentek? Harcba? Háborúba?

Hírvirágot szedni gyöngyös koszorúba?

Mentek-é tatárra? Mentek-é törökre?

Nekik jóéjszakát mondani örökre?

Hej! Ha én is köztetek mehetnék,

Szép magyar vitézek, aranyos leventék!“

Válaszolja a kérdésekre!

Kiket lát meg az úton a legény? Mire kívácsi? Mit szeretne Toldi Miklós?

Keresd ki a versből azt a sort, amelyből megtudtad, hogy Toldi nagyon szeretne a vitézek között menni!

Pótold a hiányzó szavakat!

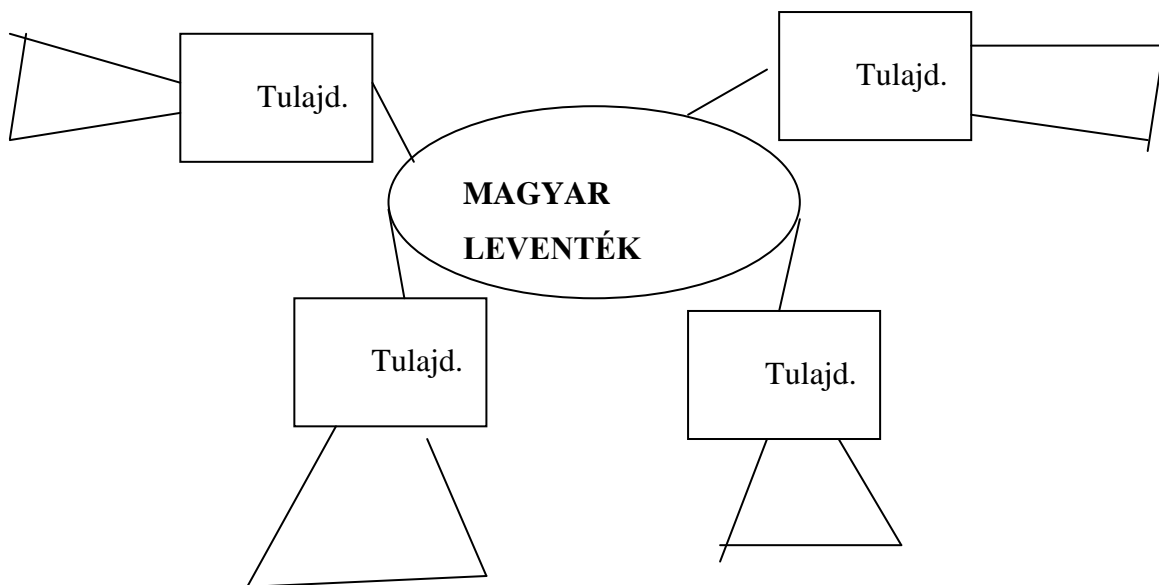
Szép _____ magyar _____, _____ aranyos _____!
Jaj be _____, jaj be _____ nézlek!

Jósold meg 4 mondat erejéig, hogyan alakul a vers, ill. Toldi Miklós sorsa!

Jellemezd a magyar leventéket! Használj jellemtérképet (központi szava: magyar levente)!

Ötsoros segítségével foglaljuk össze, hogy milyenek látjuk Toldi Miklóst!
Segítségképpen egypár „minta“:

1. sor: **János vitéz**
2. sor: merész, hűséges
3. sor: harcol, vándorol, szeret

4. sor: kukoricaföldről kalandokon át Tündérországba

5. sor: a világutató

1. sor: **Ige**

2. sor: mozgalmas, lényeges

3. sor: Cselekszik, történik, létezik.

4. sor: Kifejezi a cselekvés módját, idejét

5. sor: Szófaj

1. sor. **Alexandrosz**

2. sor: Bátor, eszes

3. sor: Hódít, csatáz, ijesztget

4. sor: Szerintem félelmetes alak volt

5. sor: A világhódító

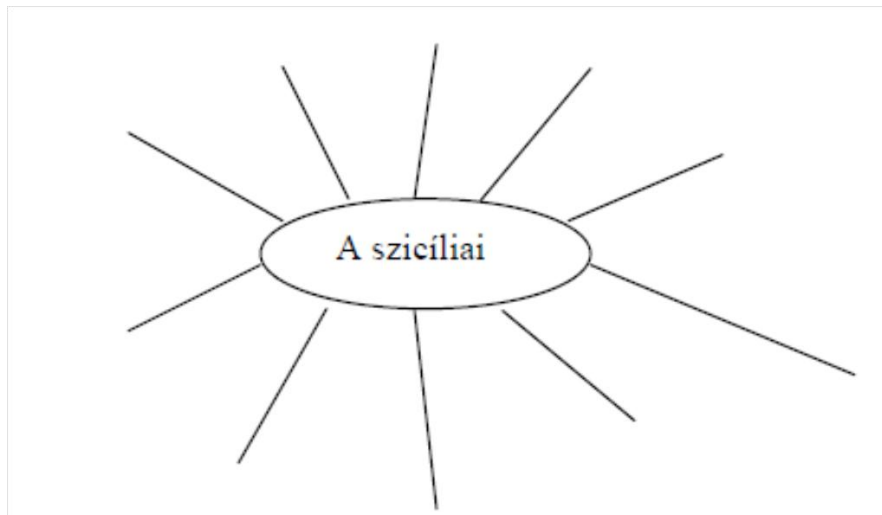
c) **Mándy Iván: A szicíliai c. elbeszélése**²⁸

Szakaszos szövegfeldolgozás

Mándy Iván A szicíliai című elbeszélését értelmezzük szakaszos szövegfeldolgozással. Azaz egyszerre csak egy szövegrésszel foglalkozunk!

Előtte gondolkozzunk el **a címről is**, és rögzítsük **pókhálóábrában** mindazt, ami eszünkbe jut!

Jósoljunk! Írjunk a füzetbe egy mondatot arról, hogy miről fog szólni a történet!

Olvassuk el az első részt néma olvasással:²⁸

„Honnan került ide?

Zömök, fekete nyelű kés. A pengéje begömbült, meglehetősen rozsdás. És az a sötét, bizalmatlan csillogás!

Fölötte arcok.

A férfi, ahogy belenéz a kihúzott konyhafiókba.

- *A szicíliai!*

Megpróbál nevetni. Nem nagyon sikerül ez a nevetés.

Mögötte az asszony.

- *Kaptuk valakitől? Kitől? Te emlékszel rá? “*

Hasonlítsuk össze a jóslatunkkal! (KÖZÖS elem: KÉS, NŐ, FÉRFI.)

SIS-technikát alkalmazva érzékszerveink segítségével képzeljük el, hogy milyen ez a konyha, a konyhafiók! Beszéljünk róla: illatok, színek, hangok, milyen érzéseket vált ki belőlem, tetszik-e, miért stb.!

Szövegjóslás – hogyan folytatódik tovább az elbeszélés? Max. 5 mondat!

Néma olvasással olvassuk el a 2. részét a teljes szövegnek!²⁸

„Nem, a férfi nem emlékszik. Egyáltalán! Kitől kaphattak volna egy ilyen kést? Még hogy ajándékba! Nevetséges! Becsempészték? Egyszer járt itt valaki, és egy sunyi, gyors mozdulattal becsúsztatta a fiókba? Miért? Mit akart ezzel?

Körülötte kések, villák, kanalak. Tisztességes polgári társaság. Jobb környezet. Külön rekeszben a kések, a kanalak, a villák. Soha nem keverednek össze. De azért nem nézik le egymást. Szó sincs ilyesmiről. Mondjuk, a vacsoraasztal karcsú kései a derék kis zöldségvágókat. A falusi rokonokat.

Kedélyes kanalak. Szinte várják, hogy alámerüljenek az aranyló húslevesben. A villák olykor összeakaszkodnak. De csak úgy egymás között.

Az alsó részben a kiskanalak. Teás- és kávéskanalak. Mindenki tudja, hogy hol a helye. Megférnek egymással.

És akik kimaradtak! Akik nem jutottak be semmiféle rekeszbe. Csak úgy összedobálva egymás hegyén-hátán!

A teaszűrő. A tojásreszelő. A habverő. A húsklopfoló meg a galuska szaggató.

Ők se zúgolódnak. Nekik is megvan a feladatuk.

Az öregeknek már nincs semmiféle feladata. A foghíjas villáknak. A kicsorbult késeknek. Megtették a magukét. De most már eljárt felettük az idő. Megtűrik őket.

Akarcsak azt a letört kilincset. Az öreg kulcsot.

Egy kettéhasadt szemüvegtokot kidobtak. Idehúzódott. Itt talált menedéket. Rajtakapták. Kihajították. Valósággal repült.

De ez a kés! Senki sem mer hozzányúlni. Megesik, hogy egy pillanatra kézbe veszik, úgy véletlenül. Ahogy váratlanul előkeveredik a többiek közül. Vissza is teszik. Riadtan, szinte megrettenve.

De nem dobják ki. Azt azért valahogy mégse.

A szicíliai!

Hol itt, hol ott bukkan fel. A kések társaságában. Az öregek között. A megtűrteteket kerüli. A letört kilincset meg a kulcsot. Szólni sem szól senkihez. Ismeretséget nem köt, őt sem terhelik ilyesmivel. Nem, hát azt aztán nem lehet mondani! Nem keresik a barátságát.

Olykor eltűnik.

Hol csavarog? Merre jár? Talán elő se kerül többé? Érti, hogy nem idevaló, dehogya! Egyszer csak felbukkan. Éppoly váratlanul, mint ahogy eltűnt. Az az elvetemült, aljas csillogás! Ahogy odatapad a fiók oldalához. Ahogy meglapul.

Mégis hol csavargott?

Visszament a régi társak közé? A régi tanyára, a régi társak közé? Egy külteleki kocsmába. Kalandot keresett.

Hajnaltájt kint hevert a kövön. Szürke, ködös reggel, az utca kövén.

Visszatért. De valahogy mintha szégyellné ezt a kiruccanást. Hiszen mégse lehetett az olyan tiszta ügy. Belekötött valakibe. Belekeveredett valamibe. Kihajították valahonnan. Hát így.

De csak kérdezősködjetek! Csak azt merjék megpróbálni!

Minden esetre visszajött. Hát persze! Hiszen feladata van. Végre kell hajtani valamit.“

RAP-stratégiát alkalmazunk a továbbiakban. Azaz a szöveg elolvasása után fogalmazzunk meg kérdést/eket a szöveg lényegéről, majd válaszoljunk is rá saját szavainkkal!

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG: Hogy került a konyhába az ismeretlen kés? Mi minden lapul a konyhafiókban? Ki az a szicíliai vagy mi az a szicíliai? Nem egyértelmű, hogy ki hozta. A szicíliaival hozzák kapcsolatba. Helye nincs, csak úgy van, szicíliai kés. A konyhafiókban rendezetten és csak úgy összedobálva lapulnak a kések, villák, kanalak, kiskanalak, teaszűrő, tojásreszelő, habverő, húsklopfoló, a letört kilincs, az öreg kulcs, a széttört szemüvegtok. A szicíliairól sem tudnak semmit, mint a(szicíliai) késről sem. Hol felbukkan, hol eltűnik. Nem beszélget senkivel, s vele sem beszélgetnek. Nincs tiszta dolga! Csak küldetése! De miféle?

Hasonlítsuk újból össze a jóslatainak a szövegrészlettel! MEGOLDÁS: nincs vér, nics meg a tettes, rejtélyes kés, titokzatos szereplők.

Rögzítsd **T-táblázatban** a szicíliai kés megítélését! Vagy egy hagyományos elbeszélés műfaji sajátosságait a Mándy elbeszéléssel!

Előnye	hátránya
csak úgy van	rejtélyes eredet
görbe penge,zömök	gyilkolásra való, nem használják
fekete nyelvű	a szicíliaié vagy szicíliai?
bizalmatlanul csillog	bizalmatlanul csillog

d) Herold Eszter: Szökik a fény a hajadból c. verse¹⁹

Herold Eszter: Szökik a fény a hajadból

szökik a fény a hajadból

szemedben nem ugyanaz a tenger

megviselni kezd a körkörös

apály-dagály

a vitorlák imbolygó

érkezése távozása

morajlik benned minden éjjel

minden nap nem szűnő

kagylósuttogás -

messze messze mennél

kavicsnak dőlve dűnéket számolnál

egyre mégis

még vizes homokban hagyott

szökő lépteid után szaladsz

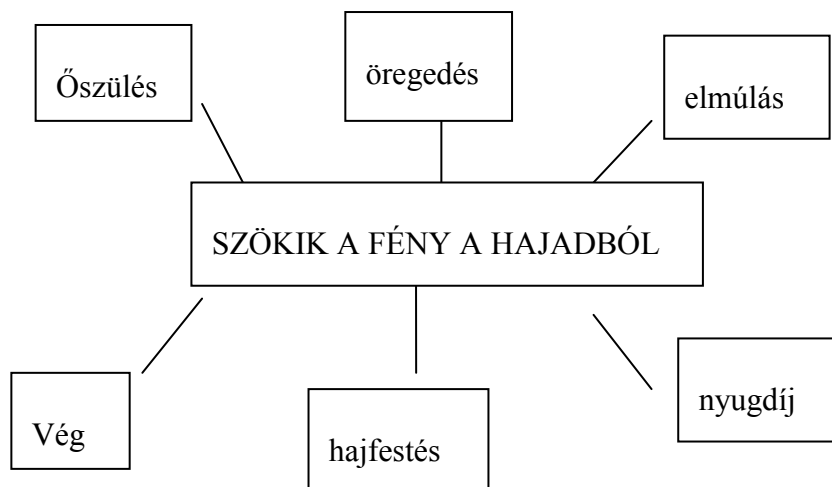
kergetni fáradsz, kívánni nem tudod míg

a sós víz arcodat kristállyá rendezi“

Milyen érzések és gondolatok kavarghatnak az asszony/leány fejében? **T-táblázatban** jelenítsd meg!

ÉRZÉSEK	– magány, szomorúság, elhagyatottság, boldogtalanság, határtalanság
GONDOLATOK	– gondolkodik az életről, a boldogságról, a lét értelméről, a jövőről

Címmeditáció a vershez – készíts **pókhálóábrát!**

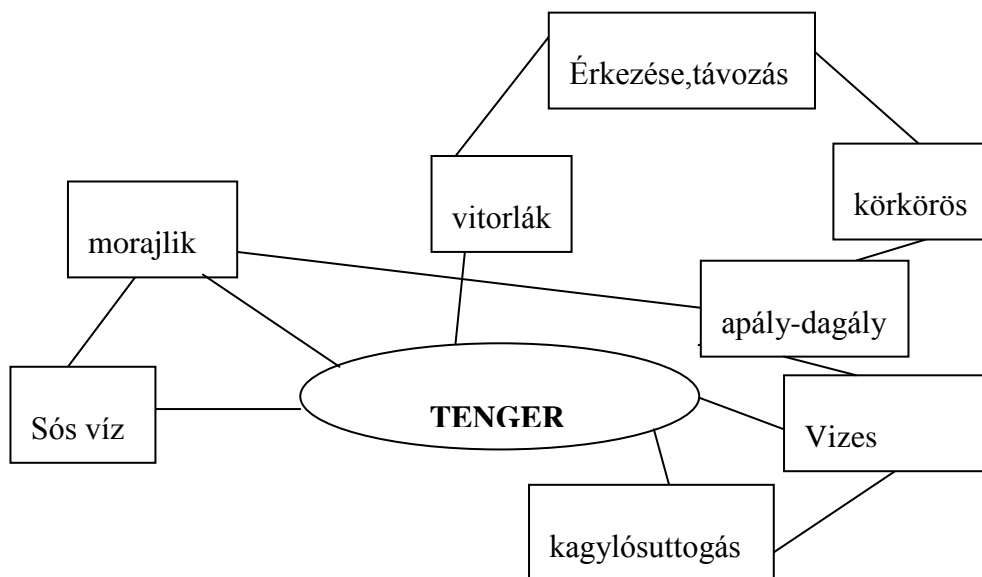

Szövegjólás:

Fejtsd ki egy mondatban milyen elvárásaid vannak a vers témájával kapcsolatban?

MEGOLDÁS: Egy idősödő személy magányos életét, történetét ismerhetjük meg a versből.

Készítsünk **fürtábrát** a vers logikai menetéről. Kiindulási szó a **TENGER.**

Történetpiramis formájában foglald össze a verset!

1. asszony/férfi (a főszereplő)
2. öreg ősz (2 szó jellemzés)
3. tenger sós víz homok (3 szó a helyszínrre)
4. elmúlás magány öregkor vég (4 szó a problémáról)
5. körköröség apály dagály érkezés távozás (5 szó az egyik eseményről)
6. elvágyódás messze mennél változatlanság újdonás akarat tovább lépés? (6 szó egy másikról)
7. türelmetlenség fáradtság fásultság elmúlás merevség mozdulatlanság halál? (7 szó egy harmadikról)
8. kapcsolat szerepet újra kezdés vágyakozás akarat remény partner jövő (8 szó a megoldásról,
továbbgondolás)

e) Egyéb stratégiák

A 3-2-1 folyamat felhasználása

A kiindulási szöveg: Rudolf gyermekkora¹⁸

Rudolf gyermekkorából hiányzott a szeretetteljes családi légkör. Édesanyja, Erzsébet nagyon fiatalon került a bécsi udvarba és nem tudott megbirkózni császárnői szerepével és az ezzel járó kötelezettségeivel. Sem az anyósa, sem a férje nem állt mellette, hogy megfelelő támaszt nyújtva megkönnyítsék a beilleszkedését. Erzsébet aranykalitkába zárt rab madárnak érezte magát és súlyos lelki válsággal küzdött. Gyermeknei nevelését a főhercegasszony, Zsófia sajátította ki, mondván, hogy Sissy még maga is gyermek. Az anyósával szembeni harcban alul maradt. Erzsébet a problémák elől menekülve utazásaiban talált vigasztalást. Így fia csak ritkán találkozott vele, és a biztonságot nyújtó anyai szeretet nélkül kellett felnőnie.

Édesapja pedig zárkózott természete miatt és a birodalom irányításával kapcsolatos teendői következtében nem tudott bizalmas viszonyt kialakítani a fiával. Rudolf élénk szellemű és kielégíthetetlen tudásszomjjal rendelkező ifjú volt, aki a liberális eszmék iránt fogékonnyá vált, ez viszont ellenkezett apja konzervatív gondolkodásával és elveivel, így a későbbiek során komoly konfliktusok forrásává vált közöttük.

Megoldás:

3 fontos információ: Rudolf gyermekkora;
az anyja és nagyanyja viszonya;
Rudolf érdeklődő ifjú

2 érdekesség: a nagymama neveli; apa - fiú viszony

1 kérdés: Milyen volt a viszonya az anyjával?

INSERT a tanítási órán. Kiindulási szöveg: Mikszáth Kálmán: Jó palócok részlete.^{9,28}

A jó palócok

? Kedves barátom!

- * Midőn arra kérsz, hogy néhány szót írjak A jó palócok díszkiadásához, az első tollvonás csak az lehet, hogy megköszönjem neked a buzgalmat, gondot és költséget, amit az én legkedvesebb szülöttemnek költöztetésére fordítottál.

+ Bizony nem gondoltam volna, mikor hozzád adtam kosztba, hogy egy évtized múlva ilyen csillogó ruhában fog pompázni. Egyszerű szegény könyvecske volt, amint a világba elindult, olcsó zöldes köpenyében, zsöngé apró képekkel, kezdő piktorok kísérleteivel. Az apjának semmi neve se volt, amire támaszkodhatott volna, a gyenre is lenézett, megvetett. Nem volt valami nagy bizalmam a karrierjéhez.

- * Hiszen tudod, hogy megy ez Magyarországon. A könyv megeszi a kiadót, a könyvet megeszi az egér, az egeret megeszi a macska. A macskánál aztán megakad az egész irodalmi pályafutás, mert a macskát nem eszi meg senki. Az író ellenben semleges perszóna az egészben. Őt nem eszik, de ő sem eszik.

? Mondom, nem volt hozzá valami nagy bizalmam, de most, midőn idegen nyelveken, ragyogó külsővel visszatér, magam is hinni kezdek az életrealitásában, s minek is titkolnám, szívem megtelik atyai örömmel. Magamat látom a könyvben, aminő voltam fiatalkoromban, s aminő már sohasem leszek többé.

+ Még zúgnak az erdők, hiszen zúgnak még a palóc dombokon, még nyílnak a réteken a virágok, még száll a magdalena-bogár keletre-nyugatra, de már eszembe se jut gyanúba fogni, hogy üzenetet visz... talán éppen Bede Erzsitől Szűcs Palihoz.

+ Még látom képzeletemben a templomba lépegetni a tündérszép menyecskéket, bokros kendőikben, rámás piros csizmáikban (amiket Filcsik varrt), koronás imakönyveikkel, de már nem érdekel úgy, mint régen, hogy mit susognak egymást közt. Még visszaálmodom néha a Péri leányok haját, de a hajillatot már nem érzem.

+ ? Negyven év ül rajtam, és én tizenöt éve ülök az újságírói asztalnál.

5.3 A magyarázó-értelmező szövegek

a) A Kheopsz-piramisok

Tartsunk ötletbörzét! Írjuk fel a táblára mindazt, ami a PIRAMISRÓL az eszünkbe jut!

Előbb **olvassuk el a szöveget**, majd **húzzuk alá a bekezdések tételmondatát** (kulcsszavak)!

Ha ez kész, akkor könnyen el tudjuk készíteni a **szöveg vázlatát** is!

Adjunk új, találóbb címet a szövegnek!

„Kheopsz (keopsz) egyiptomi fáraó (kb. Kr. e. 2551-2528) hatalmas piramisa az egyetlen, viszonylag épségben megmaradt évezredek világcsoda. A síremlék a kínai nagy fal mellett a legnagyobb emberi építmény a Földön.

Méretei lenyűgözőek. Magassága 146,6 m, vagyis akkora, mint egy ötvenemeletes felhőkarcoló. Óriási kiterjedésű alapterületén (230 x 230 m) kényelmesen elférne a világ öt legfontosabb temploma. A piramis közel kétmillió mészkőtömbből áll.

A kész piramis tömege meghaladja a 6 400 000 tonnát, ezért alapzatul csakis sziklasíkságot választhattak. Ha puhább talajra építették volna a piramist, szörnyű tömege miatt elnyelte volna a föld. A piramis építéséhez kedvező kemény területet a sivatagban találtak meg, a Gíza nevű falucskától hét kilométerre nyugatra. A munkálatok kb. 30 évig tartottak.

A tudósok sokáig azt hitték, hogy az egyiptomi piramisokat rabszolgák építették. A királyi síremlékeket azonban a legújabb kutatások szerint önkéntesek emelték. Ennek két oka volt. Egyrészt a Nílus áradása idején nem tudtak dolgozni, ezért szükségük volt a szerény fizetésre és élelemre. Másrészt el sem tudtak volna képzelni nagyobb és dicsőbb dolgot annál, minthogy az istenként tisztelt fáraó síremlékén dolgozzanak.

(Hans Reichardt: A hét világcsoda²⁰)

Válaszold a következő kérdésekre!

Ki volt Kheopsz? Hány évig uralkodott? Miért vált híressé? Hol található a másik hatalmas emberi építmény?

Keresd ki a szövegből a piramis alapadatait!

Magassága: _____ Alapterülete: _____ A kötömbök száma: _____

Válaszold a kérdésre!

A Földön élő legnagyobb állat az óriásbálna, melynek átlagtömege 100 tonna. Hány bálna súlyával egyenlő a piramis tömege?

T-táblázat segítségével keresd ki a szövegből a piramisok építőit!

1

a régi elmélet szerint	az újabb kutatások alapján

b) A virtuális világ¹⁹

„Ma még egyetlen számítógép sem képes arra, hogy önállóan olyan mesterséges világot ábrázoljon, amelyben valóságosnak ható fantázialények harcolnak egymással. A virtuális világ létrehozásakor minden részletet és minden egyes tárgyat külön-külön önálló életre kell kelteni. Minél összetettebb egy tárgy vagy figura, annál több munkafázisra van szükség. Már napjainkban is több országban vizsgálják és tesztelik a nagyobb cégek és kutatólaboratóriumok azokat a technikai játékokat, amelyekkel el lehet merülni a virtuális világokban, és hatalmas utazásokat lehet tenni a fantázia területén.

A tévével ellentétben a számítógéppel létrehozott világban szabadon körül lehet nézni, szabadon lehet mozogni, és aktívan bekapcsolódhatunk a cselekményekbe. Persze ehhez különböző eszközök is szükségesek, amelyek viszonylag egyszerűek: multimédiás adatokat szolgáltató sisak, két kis képernyő – közvetlenül a felhasználó szeme előtt –, néhány könnyű, multimédiás adatokat szolgáltató eszköz: szemüveg, fejhallgató stb., s egy olyan berendezés, amely minden fejmozdulatot azonnal továbbít a számítógéphez. Azonkívül mindehhez egy olyan készülék is kell, amely a test vagy legalábbis a kéz mozgását közvetíti a komputerhez, s így lehetővé teszi, hogy valóban mozogjunk a virtuális világban, képesek legyünk egy valóságosnak tűnő tárgy megfogására, egy ajtó kinyitására vagy egy virtuális cica megsimogatására. Egy ilyen multimédiás kesztyű vagy ruha – speciális alkatrészek segítségével – ingereket és érzelmeket is tud közvetíteni, tehát érezzük a macskaszőr tapintását, a bögre vagy az ajtó súlyát, keménységét.

A virtuális világ rendszerének legfontosabb feltétele a számítógép. A követelmények azonban olyan nagyok, hogy ma még meghaladják a létező számítógépek képességeit. Egyedül a repülőgép-szimulátoroknál értek el igazán valósághű látványt. Ezeknél a szimulátoroknál (utánzó modell) roppant gyors számítógépeket használnak, a valóság ábrázolása mégis kevés elemre terjed ki: leszállópályákra, repülőtérei épületekre, dombokra,

egy-egy fára, esetleg más repülőgépre. A célhoz azonban ennyi is elég. Az a fontos, hogy a leszállópályák és a repülési akadályok jól érzékelhetők legyenek a rendszerben. Teljesen mellékes például, hogy hány és milyen gyártmányú gépkocsi parkol a reptér előtt.

A filmgyártásban is egyre többször alkalmaznak komputert addig soha nem látott képek és effektusok (hatások) létrehozására. A *Jurassic Park* című filmben pl.52 jelenet származott számítógépből. A *Titanicban* már 500, és az olyan filmek, mint a *Csillagok háborúja* vagy *A Gyűrűk Ura* több mint 90 százalékban a komputer műve. Szakértők a film digitalizálását ugyanúgy fejlődési állomásnak tekintik, mint egykor a hangos vagy a színes film megjelenését. “

(*Multimédia és a virtuális valóság című könyv alapján, Tessloff és Babilon Kiadó*)

Határozd meg tömören, mit jelentenek a következő kifejezések! Ha szükségét érzed, használhatod Bakos Ferenc Idegen szavak és kifejezések szótárát!

Virtuális: _____

Multimédia: _____

Tesztelés: _____

Szimulátor: _____

Effektus: _____

Ötlebörze: mi az a **virtuális világ**? Írjatok le mindent, ami az eszetekbe jut!

Kockázzunk! „Hívószavai“ a következők: 1.Írd le! 2.Hasonlítsd össze! 3.Társítsd valamihez (asszociálj)! 4.Elemezd! 5.Alkalmazd! 6.Értékelj (érvelj mellette vagy ellene)!

Központi téma a **VIRTUÁLIS VILÁG**.

A szöveg második bekezdését dolgozd fel a **3-2-1 algoritmikus folyamat szerint!**

3 fontos dolog a szövegből=kulcsszó: _____

2 érdekesség: _____

1 kérdés: _____

Jósold meg a filmek „digitális jövőjét“

c) Hogyan tanult meg ketyegni az idő⁸

„Késve érkezének a diákok az órára, az üzletemberek lekésnék a megbeszélésüket, az utazók pedig a vonatot vagy a repülőgépet. És senki még csak nem is sejtene, hogy mennyi is a világrekord a 100 méteres síkfutásban. Az életet óra nélkül a legtöbb ember manapság már el sem tudná képzelni. Ez az időmérő eszköz tagolja a napot, meghatározza, mikor keljünk fel, mikor térjünk nyugovóra, és mindazt, ami eközben történik. Az idők folyamán olyan mértékben befolyásolta a társadalom és a munka világának alakulását, mint talán egyetlen más eszköz sem. A szociológusok az óra feltalálását a kerékéhez vagy a gőzgépéhez hasonló fontosságúnak tartják. Az viszont, hogy ki jutott első alkalommal arra a gondolatra, hogy egy mechanikus eszközzel ossza fel huszonnegy, azonos hosszúságú órára a napot, a történelem titka marad. Nagy valószínűséggel a találmány egy 13. századi kolostorból származik.⁸

A Nap és a Hold

Az emberek persze már jóval korábban is mérték az időt, igaz, kevésbé pontosan. Babilónia és Egyiptom, India és Kína nagy tudású csillagászai számára évezredekkel Krisztus születése előtt sem jelentett már problémát, hogy a Nap és a Hold megfigyelése alapján az időt évekre, hónapokra és napokra osszák. És ezek az egyszerű egységek elegendőnek is bizonyultak a legtöbb ember mindennapi élete szempontjából. A tudósok azonban tovább törték a fejüket. A legrégebbi eszköz, amellyel sikerült a nap további tagolása, vélhetően nem más volt, mint egy egyszerű bot, amelyet a földre szúrtak. A nap folyamán változott a bot árnyékának hosszúsága és szöge, amelyet ez az ősi napóra a földre vetett. Így az időt vagy az árnyék hosszúságáról olvashatták le, vagy egy skálához viszonyított helyzetéről. Ilyen napórákat mindenekelőtt Mezopotámiában, Egyiptomban és az ókori Görögországban használtak. Egy hátránya volt ennek az eszköznek: a napórákat sem éjszaka, sem borús időben nem tudták használni.⁸

Víz, tűz és homok

Az ókoriak ennél fogva már igen korán más megoldásokat kerestek az idő mérésére: vizet töltöttek egy edénybe, amelynek az alján kis lyuk volt, a falra pedig egy skálát rajzoltak. Ahogy lassan csöpögött a nyíláson át a folyadék, úgy tudták leolvasni az egyre süllyedő vízszint alapján az időt. Klepszhüdra (azaz „vízlopó“) – így nevezték a görögök ezt az időmérő eszközt. A víz mellett a tűz is jó időmérőnek bizonyult. Gyújtózsínórokat vagy füstölőket égettek, figyelték az olajlámpa csökkenő szintjét, vagy meggyújtottak egy

gyertyát, amelynek oldalát skálával látták el. Amikor aztán a középkori üvegfúvók már nagy tökéletességre tettek szert mesterségük gyakorlásában, megérett az idő egy új eszköz kialakítására. Két egyforma nagyságú üvegedényt vékonyka csövecskékkel kötöttek össze, majd finom homokot töltöttek bele. Ez aztán meghatározott idő alatt a felsőből az alsó tartóba pergett. A homokórák évszázadokon át a legkedveltebb időmérő eszközök sorába tartoztak. Velük mérték a lovagi tornák és a párviadatok, a bírósági tárgyalások és a vasárnapi prédikációk idejét. Rangjuk csupán a mechanikus órák megjelenésével csökkent.⁸

A ketyegés feltalálása

Valamikor a 13. század vége felé feltehetően szerzetesekben vetődött fel egy ketyegő szerkezet megalkotásának ötlete. A kolostorok akkortájt a pontosság letéteményesei voltak, hiszen a nap ott szigorú, órákra (hora) beosztott menetrend szerint zajlott, amelyben az imaidők pontosan meg voltak határozva. Az óramű alapötletét akkoriban már ismerték: ha egy feltekert kötélen engedünk lefelé egy súlyt, ezzel mozgásban tartható egy kerékrendszer. A fogaskerekek pedig egy mutatót mozgathatnak. Ami még hiányzott, az egyfajta fék volt, amelynek segítségével szabályozni lehetett a súly esését. Utóvégre a kerékrendszer és a vele összeköttetésben álló mutató csak lépről lépésre, szabályos időközökben haladhatott előre. Ezt a mesterfogást végül két, egymással derékszöget bezáró fémnyelv segítségével oldották meg, amelyeket egy ide-oda lengő reteszre erősítettek. Ez az „óragátló“ szerkezet, amelyet vélhetően a 13. században találtak fel, egy fogaskerekbe illeszkedett. Amikor azt egy pillanatra elengedte, a súly csak akkor hagyta a kereket egy foggal előrébb lépni. Ez a mozgás zörejjel járt, s ez mind a mai napig az idő múlásának jelképe: a ketyegés!”⁸

FIGYELEM!

A feladatok a 4 szöveg valamelyikére, illetve mindegyikére vonatkoznak!

Adj címet az első szövegnek!

Cím: _____

INSERT- technikával olvasd a harmadik szöveget! Majd beszéljétek meg párban!

A szöveg alapján **kérdezz!** (A kérdés megfogalmazásában segít a **válasz.**)

KÉRDÉS:

VÁLASZ: *Mezopotámiában, Egyiptomban és az ókori Görögországban.*

Olvass, majd válaszolj a kérdésekre!

Mi volt a napórák hátránya?

Milyen kapcsolat van az időnek vízlopóval, illetve olajlámpával történő mérése között?
Válaszodat indokold is meg!

Mi az „óragátló“?

Ötlebörze: vajon miért osztották a napot éppen 24 órára? Véleményeiteket írjátok a táblára és indokoljátok is meg!

Döntsd el, hogy az állítások közül melyik IGAZ!

Már évezredekkel Krisztus születése előtt napokra tudták osztani az időt. I/H

Először a csillagok megfigyelése alapján sikerült az időt órákra osztani. I/H

A kolostorokban az imaidők pontosan meg voltak határozva. I/H

A vasárnapi prédikációk idejét az oltáron levő gyertyákkal mérték. I/H

Ismereteink szerint az üvegfüvők voltak az első „időmérők“. I/H

Számozással tedd első használatuk szerinti **sorrendbe** az alábbi időmérő eszközöket!

___ homokóra

___ a Nap és a Hold megfigyelése

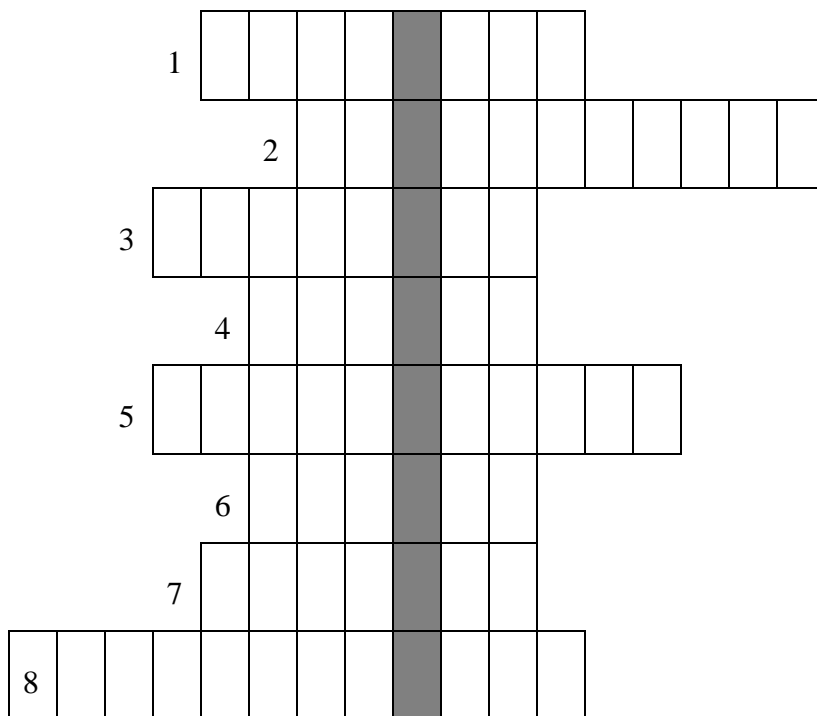
___ mechanikus óra

___ digitális óra

___ napóra

___ vízlopó

Töltsd ki a kis rejtvényt a meghatározások segítségével!⁸

Vízszintes:

1. Ezzel mérték a lovagi tornák idejét.
2. Vízlopó görögül.
3. Szerzetesek lakóhelye.
4. A napóránál ez a „mutató”.
5. Valószínűleg ők találták fel a mechanikus órát.

6. Feltalálása az óráéhoz és a kerékéhez hasonló fontosságú.

7. Ilyen eszköz az óra.

8. Ők osztották az időt évekre, hónapokra, napokra.

Minek a jelképe a megfejtésül kapott szó? _____

T-táblázat segítségével érvelj a **HOMOKÓRA** mellett!

A homokóra előnyei	A homokóra hátrányai

A negyedik szöveg történéseit foglad össze **történetpiramisban!**

1. _____ (a főszereplő)
2. _____ (2 szó jellemzés)
3. _____ (3 szó a helyszínrre)
4. _____ (4 szó a problémáról)
5. _____ (5 szó az egyik eseményről)
6. _____ (6 szó egy másikról)
7. _____ (7 szó egy harmadikról)
8. _____ (8 szó a megoldásról)

d) De Saimai²⁰

„A legtöbb tigrisnek tökéletes ebéd lenne egy kismalac. De Saimai, a bengáli tigris számára a malackák inkább jó cimborák, akikkel megosztja ketrecét a si rachai tigrisketrecben.

„Összebújnak, együtt szundikálnak és tisztogatják egymást“ – meséli Jintana Chumjinda, az állatkert szóvivője. „Saimai igazi jó barátja a malacoknak.“

A négyéves tigris malacokkal, majmokkal és kutyákkal együtt nőtt fel egy olyan speciális program keretében, ahol különféle állatokat közösen nevelnek fiatal koruktól kezdve.

„Azt szeretnénk bemutatni, hogyha ennyire különböző állatok képesek békésen egymás mellett élni, akkor az emberek miért nem?“ – mondja Chumjinda.

Az ebédidőt Saimai nem a malacokkal tölti, hiszen senki sem szeretné, ha a tigris akár csak egy pillanatra is elbizonytalanodna, hogy vajon mit is fogyasszon ebédre!“

(a National Geographic cikke nyomán)

Dolgozz párban a **3-2-1 algoritmikus folyamat szerint!**

3 fontos dolog a szövegből=kulcsszó: _____

2 érdekesség: _____

1 kérdés: _____

Adj címet a szövegnek! _____

Találsz-e olyan **mondatokat** a szövegben, melyek kihagyhatók lennének?

_____
_____

Fogalmazd meg 1 mondatban, **miről szól** a szöveg! (Melyik mondat a **tételmondata?**)

Ötsorossal jellemezzétek a kis bengáli tigrist!

CÍM (1 főnév): _____

LEÍRÁS (2 melléknév): _____

CSELEKVÉSEK (3 ige vagy igenév): _____

ÉRZELEM, GONDOLAT (4 szó): _____

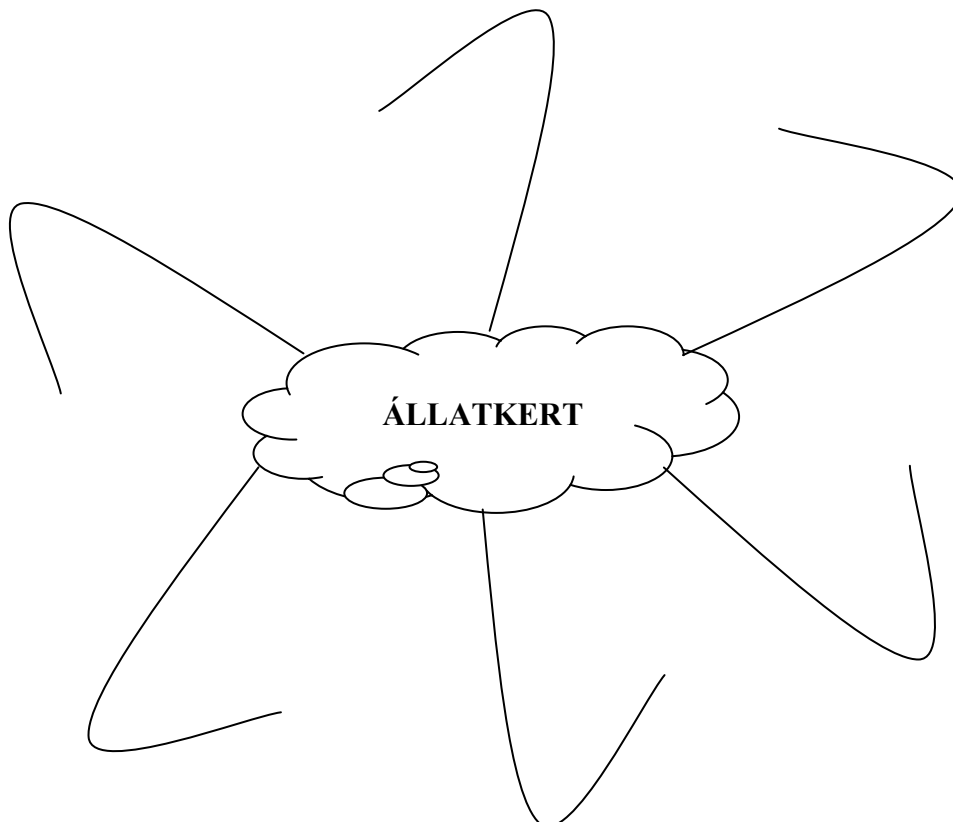
A LÉNYEG ÚJRAFOGALMAZÁSA (1 szó): _____

Írj 3 rokon értelmű szót a CIMBORÁK kifejezésre!

_____

A szöveg vége hiányzik. Te hogy **fejeznéd be** a történetet! **Jósolj 5 mondatban!**

Pókhálóábra segítségével foglald össze benyomásaidat az ÁLLATKERTRŐL!

e) **„Találós kérdések, sajtóhibák“**

„Sajtóhiba“. Egy hibás betűvel új, mulatságos értelmet kaptak a mondatok. A te feladatod a helyesbítés.⁸

Sándor megette a cipőt. (kétféle megoldása van)

Ítélezett a község bölcs bikája.

--

A kopaszság nem nagy haj.

--

Pontyot tett a sor végére.

--

Bánatában beült a kucsmába.

--

Találós kérdések, rejtvények. Próbáld megfejteni, válaszolni!⁸

Milyen „FA“ van legtöbb a vásárban?

Mi az, ami mindig nyílik, és sohasem virágzik?

Mi nehezebb: egy kg vas, vagy egy kg toll?

Édesanyád gyermeke, s neked mégsem testvéred. Ki az?

Milyen „VÁR“ lehet a víz alatt?

Hány tojást tud megenni egy nagyon éhes óriás éhgyomorra?

Miben hasonlítanak? **Kösd össze a párokat!**⁸

A hiszékeny ember és az ajtó?

Ennivaló.

Egy sonkászsemle és egy bájos kisbaba?

Jegyváltás előzi meg.

A házasság és egy utazás?

Felváltják.

A tízeurós és a katonai őrség?

Becsapják.

Miben különböznek? **Kösd össze!**⁸

A festő és a török?	Az egyiket kitűzik, másikat betűzik.
A Balaton és az esőköpeny?	Egyik irkalap, másik búrkalap.
A fejkendő és a glicerin?	Ha nem tudod, ülj bele!
A mókus és a fakereskedő?	Egyik amulett, másik hamu lett.
Az érem és az elszívott szivar?	Egyik a fára felkúszik, másik alkuszik.
A gombostű és az autó?	Egyik keszkenő, másik kézkenő.
A füzetlap és a búrok kalapja?	Egyik állóvíz, másik vízálló.
A zászló és az ábécé?	Egyiknek ecsetje, másiknak mecsetje van.

Egyszerű párosító! Keresd az egyes szakmák megfelelőit!

Művész	Lélekmegváltás előkészítő
Hitoktató	Lélekemelőgép kezelő
Pszichológus	Szikrakergető
Ápolónő	Fényévdiplomata
Fodrász	Belső sebpuhító szakreferens
Szakács	Múltreprezentáló kincskoordinátor
Csillagász	Elmesajtoló technikus
Villanyszerelő	Alkalmazott kémiát végzett gasztronómiai operátor
Muzeológus	Fejesztétikai szabszervező
Filozófus	Humánegészségügyi ügyintéző

Összegzés

Kedves Kolléganők, Kollégák!

Korunk információs társadalmában diákjaink szövegértési képessége egyike azoknak a kulcskompetenciáknak, melyek befolyásolják további érvényesülésüket a társadalomban. Nekünk, pedagógusoknak pedig kulcsfeladatunk, hogy megtanítsuk őket eligazodni a sok-sok információ között.

Az olvasás-szövegértési stratégiák palettája nagyon gazdag. Eme „segédlet“ csupán egy szelete. Mindenki válogathat kedve szerint. Természetesen a választott stratégia, technika, módszer „testreszabott“. Figyelmebe kell venni az Állami művelődési program (ŠVP) évfolyamra és tantárgyra lebontott követelményeit, a tanuló életkori és képességbeli sajátosságait, tanulási stílusát, a tanterem és oktatási intézmény adta lehetőségeket stb.

A „segédlet“ a stratégiák lényegének, alkalmazásuk menetének könnyebb eljasátítása érdekében konkrét feladatokat is tartalmaz. Vannak összetettebbek, akár 2 tanítási órát is igénybe vevők (pl. SQ3R, összekevert sorrend stb.), egyszerűbbek (pl. 3-2-1 algoritmikus folyamat, ötletbörze, IEPC stb.), grafikusak (pl. fűrtábra, pókhálóábra, T-táblázat stb.), nagyobb fokú kreativitást igénylők (pl. ötsoros, szövegjósolás stb.), „beszélgetések“ (pl. történetpiramis, kockázás, SIS, jellemterkép, RAP stb.), „kódoltak“ (pl. INSERT). A pedagógus saját belátása szerint alakíthatja, hogy diákjai értően olvashassanak. Ha a kiszemelt módszert a tanítási óra elején érthetően elmagyarázzuk, szükség esetén közösen „használjuk a feladat megoldásánál“, a siker garantált. Ne feledjük, hogy a diákok visszacsatolása egyfajta „tükröt tart“ az adott stratégiának! A pedagógusnak pedig jelzésértékű információ!

Szabó Ágnes említi egy helyen, hogy „ egy szöveget többféleképpen is el lehet olvasni. A legegyszerűbb persze az, amikor belemélyedünk a történetbe... Ez is izgalmas tud lenni. Ám sokkal fontosabb az értő olvasást megtanulni. A sorok mögé látni...“¹⁹

Élvezetes gyakorlást kívánunk minden vállalkozó szellemű pedagógusnak!

Bibliográfia

1. ADAMIKNÉ JÁSZÓ, A., 2001. *Anyanyelvi nevelés az ábécétől az érettségiig*. Budapest: Trezor Kiadó, 2001. ISBN 963 9088 536
2. ALBERT, S., 2005. *A pedagógiai kutatások alapjai*. Dunajská Streda: Lilium Aurum, 2005. ISBN 80-8062-281-7
3. ARATÓ, L., 2006. Szövegértés – szövegalkotás a magyarórán. In: L.Sipos zost. *Irodalomtanítás a harmadik évezredben*. Budapest: Krónika Nova Kiadó, 2006. 144-160
4. BARTHA, K., 2007. *A szövegértés és a tanulási képességek összefüggése*. Rukopis. Kolozsvár: BBTE Bölcsész tudományi Kar, 2007
5. BUDAVARINÉ BÉRES, E., L. Z. KELECSÉNYI, 1999. *Szövegértés – Szövegalkotás. Szövegtípusok*. Budapest: Corvina Kiadó, 1999
6. GAVORA, P., 2002. Metódy zisťovania porozumenia textu. In: Slovenský jazyk a literatúra v škole, 49. r. 2002/2003, č. 9-10., s. 277-283
7. GAVORA, P. a kol., 2008. *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra: ENIGMA, 2008. ISBN 978-80-89123-57-7
8. GERGELYNÉ NÉMETH, E., Dr. S. SZAMOSINÉ NAGY, 2004. *Szövegértelmezési feladatok és megoldások 5-6.osztályosok részére diszgráfias és diszlexiás gyerekeknek is*. Budapest: CSBOOK Kft, 2004. ISBN 978-963-88111-0-3
9. GÓSY, M., 2008. *A szövegértő olvasás*. Dostupné z: <www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek>. Archívum: 2008/1
10. HELDOVÁ D., N. KAŠIAROVÁ, A. TOMENGOVÁ, 2011. *Metakognitívne stratégie rozvíjajúce procesy učenia sa žiakov*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-8052-372-5
11. HRBÁCSEK NOSZEK, M., 2014. Szövegértési stratégiák. In: *Katedra*, 2014, r. XXI., č. 9., apríl 2014, s. 9-10
12. Dostupné z: <http://www.mpc-edu.sk/library/files/Huskova_web_1.pdf>
13. Dostupné z: <<http://www.oktatas.hu/kozneveles/meresek/pisa>>

14. Dostupné z:
<http://www.nucem.sk/documents/27/medzinarodne_merania/pisa/publikacie_a_diseminacia/4_ine/PISA_2012.pdf>
15. KAŠIAROVÁ, N., 2011. *Čitateľská gramotnosť na vyučovaní slovenského jazyka a literatúry*. Bratislava: MPC, 2011. ISBN 978-80-8052-378-7
16. NAGY, J., 2004. Olvasástanítás: a megoldás stratégiai kérdései. In: *Budapest: Iskolakultúra*, 2004, č. 3
17. NEMODA, J., 2011. Kritikai gondolkodást fejlesztő magyarórák. In: *Anyanyelv – pedagógia*. Dostupné z: <<http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=129>>
18. PUSZTAY, É., 2008. *Így olvass jobban*. Dostupné z:
<http://tanulasmodszertan.blog.hu/2008/02/14/igy_olvass_jobban>
19. SZABÓ, Á., 2009. *Kompetencia alapú feladatsorok magyarból 7. és 8. osztályosoknak*. Budapest: M.R.O.Historia Könyvkiadó, 2009. ISBN 978 963 9692 398
20. SZÉPLAKI, E., 2006. *Szövegértést fejlesztő gyakorlatok megoldásai 5-8. osztály*. Celldömölk: Apáczai Kiadó, 2006. ISBN 963-464- 978-5
21. Testovanie 9 – 2013 priebeh, výsledky, analýzy. Bratislava: NÚCEM. Dostupné z:
<http://www.nucem.sk/documents//26/testovanie_9_2013/Sprava_T9_2013_v2.3.pdf>
22. Testovanie 9 – 2014, národná správa. Bratislava : NÚCEM. Dostupné z:
http://www.nucem.sk/documents/26/testovanie_9_2014/Tlacova_sprava_T9_2014.pdf
23. Dostupné z:
http://www.nucem.sk/documents/26/testovanie_9_2014/Tlacova_sprava_T9_2014.pdf
24. TÍMÁR, L., 2014. Néhány gondolat a magyar nyelv és irodalom művelődési programjának kapcsán. In: *Katedra*, 2014, r. XXI., č. 6., s.16-17
25. TOMENGOVÁ, A., 2010. *Čitateľské stratégie zlepšujúce schopnosť učiť sa*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2010

26. TÓTH, B., 2006. A szövegértés fejlesztésének elmélete és gyakorlata. In: *Magyar Nyelvőr*, 2006/4. Dostupné z: <c3.hu/~nyelvor/period/1304/130406.pdf>
27. TÓTH, L., 2002. *Az olvasás pszichológiai alapjai*. Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó, 2002, s. 92-142
28. *A kritikai gondolkodás fejlesztése*. Dostupné z: <http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf>
29. Dostupné z: <http://arkadia.pte.hu/magyar/tananyag/tortenelmi_regeny_tananyag>
30. Dostupné z: <https://www.google.sk/search?q=menetrend&rlz=1C2GGGE_skSK454SK460&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ei=u5SoU56FCYKS7Aa34oD4Bw&ved=0CAcQ_AUoAg&biw=1280&bih=709#facrc=_&imgdii=_&imgrc=a8DGMa6a_-79hM%253A%3B7E5gTrf7glK4qM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.popularis.hu%252Fmenetrend%252Fmav-menetrend.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.popularis.hu%252Fmenetrend%252Fmav%252F%3B500%3B328>
31. *Štátny vzdelávací program. ISCED 2, ISCED 3*. Dostupné z: <<http://www.statpedu.sk>>

Názov: Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách
s vyučovacím jazykom maďarským
Szövegértés fejlesztése a magyar tanítási nyelvű alapiskolák felső tagozatán

Autori: PaedDr. Tünde Puntigán, Mgr. Zuzana Vargová

Recenzenti: Mgr. Agáta Némethová, PaedDr. Rózsa Skabela

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave

Grafická úprava: PaedDr. Tünde Puntigán

Vydanie: 1.

Rok vydania: 2015

Počet strán: 64

ISBN 978-80-565-1059-9